

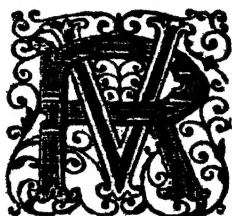
8705

శ్రీ రస్తు

అన్యవాదకోలాహలము

లఘుటీక

చెన్నపురి

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

All Rights Reserved

[Price Re. 0-12-0]

శ్రీ రస్తు
అన్యవాదకోలాహలము

ల ఘు టీ క

Author: ఏకామృతాధుడు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామికౌస్తులు అండ్ సన్స్ పారిచే

బ్ర క టి త ము

All Rights Reserved.

Printed by
V VENKATESWARA SASTRULU
of **V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,**
at the 'Vavilla' Press,
Madras—1949.

పీఠిక

తెనుగున వీరశైవవాఙ్మయమునకు సంబంధించిన యీ లఘుకృతిని శైవగ్రంథముల మాముద్రణాలయమున నచ్చు వేయించినవారును మాకుమిత్రులును నగునెల్లూరుజిల్లా ఇందుకూరువేట గ్రామవాసులు కీర్తిశేషులు శ్రీగంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవరగా రిచ్చిరి. ఇది “ఏకాన్తగురుచిత్తనలిన భృంగ సోమనాథభంగ” అనుమకుటముగల యొక శతకము. ఈ శతకమున విశేష మేమనగా, నిందులో శైవకవిసాంస్కృభౌముఁ డగు పాల్కురికి సోమనారాధ్యునిగ్రంథములనుండి, శైవ మతోద్ధారకములైన ప్రమాణములన్నియు గైకొనబడినవి. అందలి వాక్యము లిందులో యథాతథముగా సున్నవి. గ్రంథకర్తయే దీనిని “పాల్కురికియ్యప్రబంధంబులన్నియు పెట్టినయొడికంపుపెట్టె యనగ” యని 108 పద్యములో చెప్పి యున్నాఁడు.

ఈశతకమునందు 109 సీసపద్యములు కలవు. సీసపద్య ములకు ఆటవెలదులే యుండుట విశేషము. ఈపద్యములు వేమన మొదలగు కవు లనుకరించినట్లే క్రిందిపద్యపాదమువలన తెలియుచున్నది.

తలబోడియైనను, తత్త్వజ్ఞుడేనియు

తలబోడిపడుచు తత్త్వజ్ఞురాలె

అనునది

తలలుబోడియైన తలపులుబోడులా

విశ్వదాభిరామ విమరవేమ.

అని వేమన అనుకరించినాడని. ఈశతకమువలన పాల్కురికి సోమనాథునివృత్తాంతముకూడ చాలఁగా తెలియగలదు.

దీనిని రచించినవని యెవరో యింతవఱకు తెలలేదు. ఈ గ్రంథమును మొదట సం॥ 1884 లో ఏడునూతుల ముత్తయ్య గారు శైవరత్నాకర ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించునప్పుడు దీనిని శివయోగీంద్రవిరచితమని వ్రాసిరి. శతకకవులచరిత్ర 30 వ పుటలో దీనికర్త సోమేశ్వరాచార్యులని కలదు. మాకు చూడగా ఏకామ్రనాథుడు దీనికి కర్తయని తెలియుచున్నది. ఏకామ్రనాథుడే యేకోరామనాథుడు. ఈతడు పాల్కురికి సోమనాథునిశిష్యుడైనట్లు స్థానికచరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. కాబట్టి కవియే తన్నుతా సంబోధించుకొనునాచారముచుట్టి, వేమన మొదలగువారివలె వ్రాసికొనియుండును. ఏకోరాముడు చాల ప్రసిద్ధుడైన శైవాచార్యుడు. ప్రస్తుతము ముద్రింపల్లివారికి మూలపురుషుడు.

వీరశైవమతమునకు విశిష్టమైనవాఙ్మయ మున్నది. అందులో నొకటియగు పైగ్రంథమును, అందఱికి సుబోధకముగ నుండుటకు టీకకూడ వ్రాయించితిమి. ఇంకను ద్వితీయ బసవపురాణాది వీరశైవగ్రంథముల త్వరలో ముద్రించుచున్నాము. గాననాయాగ్రంథములలో నీగ్రంథ విషయము విస్తరింపగలము. వీరశైవమతతత్త్వమును సులభముగా తెలియజేయు నీగ్రంథము నాంధ్రమహాజను లాదరింతురగాత!

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్.
నిడుకవైల కేంకటరావు.

చెక్రములు లభించిన లా శాస్త్రములు
గల శాతచేదములు.

శ్రీశివాయ గురవేనమః.

అన్యవాద కోలాహలము

సామంత్యశాస్త్రశాతచేదము.

సీ. శ్రీగురులింగసంచితయాస్సూర్తి మూర్తి
శరణైకవర్తి విస్ఫారకీర్తి
విరహితాశాబంధుః పరతత్త్వసంబంధు
(హర్షసుధాసింధు నార్తబంధు (వచికలగుణ) చ్ఛ
శరణాగతత్రాణు సద్భక్తకళ్యాణు
మహితప్రవీణు నిర్మలధురీణు
(వేదార్థనిస్సీము విశ్రుతగుణాధాము క్రితాక్షనియమపవిత్రత)
శోభనోద్ధాము భక్తాభిరాము

ఆ. నిన్న నాశ్రయించి నెటి 'సన్యవాదకో
లాహలంబు' వేదలాలితముగ లాహలము యశాశ్చలావతము
నే నుపన్యసించు నేకామృగురుచిత్త
నలినభృంగసోమనాథలింగ!

లఘుటీక. శ్రీగురులింగ = శక్తితోఁగూడిన గురుస్వరూపమున లింగ
మైనవాఁడా! శరణైకవర్తి = శివభక్తులందు ముఖ్యముగ నుండువాఁడు! శర
ణాతాశాబంధు = ఆశాపాశములేనివాఁడు, పరతత్త్వసంబంధు = పరమశివ ని
సుభార్థస్వరూపము నెఱింగినవాఁడు, హర్షసుధాసింధు = ఆనందసముద్రుఁడు,
మహితప్రవీణు = పూజ్యులైనవారిలో ఉత్తముఁడు, వేదార్థనిస్సీము =
వేదాలేనివేదార్థమును తెలిసినవాఁడు, శోభనోద్ధాము = అఖండమైనమంగళ
గుణుల గూర్చువాఁడు, నెటిన్ = రమ్యముగ, వేదలాలితముగ = పదము

లకు సరిపడునట్లుగ, ఏకామ్రగురుచి త్తనలినభృంగ = ఏకామ్రనాథుడను
గురువు చి త్తమనెడి పద్మమున తుష్టైదయై నిహరించువాడా !

ఈకవి అన్యవాదకోలాహలమును ఈగ్రంథమును గురులింగరూపుడైన
పాలకురికి సోమనాథున కంకితమువేయుచు, సోమనాథుని లింగరూపునిగ
భావించియున్నాఁడు. ఈ అన్యవాదకోలాహలమును వేదార్థమునందలి శేష
ములతోఁగూడి పరమశివుని హృత్స్వమును ప్రతిపాదించునట్లుగా రచించు
చుంటి నని కవి తెలియున్నాఁడు.

సీ. 'బసవపురాణ' ప్రబంధంబు మీరు

చించినయభినవశ్రీసుతించి

మీ రర్థి శ్రీ 'పండితారాధ్యచరితంబు'

వచ చెప్పిన నిరుపమస్థితి నుతించి

మీరు 'చతుర్వేద సారంబు' వేసిన

మహితపాండిత్య సమృతి నుతించి

'బసవరాజీ'యాది బహుకృతుల్ మీరు ని

ప్రతిమి ర్పించినసామర్థ్య మే) నుతించి

ఆ. రసికత త్వభావ రతి నన్యవాదకో

లాహలంబు వేదలాలితముగ, నే...

లాహలంబు వేదలాలితముగ, నే...

పాలకురికిసోమనాథుడను బసవపురాణము, పండితారాధ్యచరితము,
చతుర్వేదసారము, బసవరాజీయము మొదలుగ్రంథములను రచించెననియు,
తాను వానినన్నిటిని అభినవముచేసిని ఈగ్రంథమును చెప్పుచుంటి నని,
కవి అనినాడు.

సీ. భవదీయసంబంధబంధురం బయ్యె నే

భాగ్యంబుఁజేసెనో పాలకురికి

భవదంఘ్రిపూజనాపరులకి మృత్యు నే

భాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురికి

యుష్మద్విహారసంయుక్తమె వెలసె నే

భాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురికి

యుష్మదీయాశ్రమాత్యున్నతిఁ బొందె నే

భాగ్యంబుఁ జేసెనో పాలకురికి

అ

ఆ. పాలకురికి యెట్టి భాగ్యంబుచేసెనో

నీస్వనామపూర్వనిహిత మయ్యె

నీహితానుషంగ...లింగ.

మ
చక్రగర్భ

3

టీ. భవదీయసంబంధబాధురూపు = మీసంబంధముతో అందమైనది,
భవదంఘ్రిపూజనాపరులకు = మీపాదములు పూజించుటయందు ఆసక్తిగల
వారికి, ఇమ్ము = స్థానము, ఉనికిపట్టు. యుష్మద్విహారసంయుక్తమై = మీవిహారముతోకూడినదై, నీస్వనామపూర్వనిహితము = మీపేరునకుఁ బూర్వమాదు
కూర్పఁబడినది. పాలకురికి = పాలకురికి రుచుగ్రామము, సోమనాథుని యింటి
పేరు ఆ గ్రామనామ మగుటచే కవి యాతీరున పర్చించినాఁడు.

సీ. బసవయ్య నాచన్న బసవయ్య నిజలింగ

చిక్కయ్య కక్కయ్యఁ జిత్తగించి

మాచయ్య సవరద నాచయ్య కల్తేత

బ్రహ్మయ్య బొమ్మయ్యఁ బ్రస్తుతించి

వేమయ్య నేకాంతరామయ్య బల్లేశు

మల్లయ్య నల్లయ్య మది భజించి

హొన్నయ్య మేదర చన్నయ్య శివరాత్రి

క సంగయ్య వంశయ్య సన్నుతించి

దశ | ౨

అ

సంస్కరిం

తే. కోరి యన్యవాద కోలాహలం బనులు

సీసశతక మింపు చిగురులా త్త, నే...

మహిమనీశశతక మింపు త్త, నే...

ఈపద్యమున శివభక్తాగ్రేసరుల నందఱను నుతించి యీ సీసశతకమును

రచించుచున్నట్లు ప్రతిజ్ఞ యొనర్చినాడు.

సీ. ఆరాధ్య దేవర నతిభక్తి గీర్తించి శ్లాఘించి

యనఘమంచన పండితయ్యఁ గొలిచి

షోడశ బాచయ్య సుముఖుగాఁ బ్రార్థించి ఖంఠ

గోవిందభట్టారకుని భజించి

జ్ఞాన సంబంధుఁ బ్రసన్నుఁగా నుతియించి వినుతిగా

చిబ్బ బాచయ్య సంప్రీతిఁ దలచి

కెంబావి భోగయ్య కీర్తన గావించి

నంబెన్న నేప్రాద్దు నాశ్రయించి

ఆ. వలను మెఱసి యన్యవాదకోలాహలం

బనెడి సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

సీ. కర్తవాదంబెల్ల గజిబిజిచేసిన

కాటకోటయ్య సత్కరుణజేసి

జైనవాచం బెల్లఁ జిట్టుముఱ్ఱాడిన

దాసి దేవయ్య సత్కరుణజేసి

కాలవాచంబెల్ల కల్లగాఁజేయు మా

క్కండేయ మహాని సత్కరుణజేసి

యన్యవాదంబెల్ల యదటణగించిన

హరగణోత్తముల సత్కరుణజేసి

ఆ. వలను మెఱసి యన్యవాద కోలాహలం

బనెడి సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

టీ. కాటకోటయ్య అనుభక్తుడు కర్తమే దైవమనువాదమును వికాసు పఱచెను. దాని దేవయ్య జైనమతస్థులవాదమును పిండిచేసెను. మార్కండేయ మహర్షి కాలమే వైవ మనువాదమును లేకుండజేసెను. హరగణశ్రేష్ఠులు ఇతరులవాదములయంద్ధతి నణగించిరి. ఇట్టి భక్తవరేణ్యులకరుణసంపాదించి యాశతకమును నేను రచింతును.

సీ. వేదాంతవేదసంవేదితార్థములు

నఖిలశాస్త్రేతిహాసార్థములును

సంచితోపపురాణసమ్యగర్థములు

నాదిపురాణ సారార్థములును

మోచితమూలాగమోదితార్థములు

నారుషపౌరుషేయార్థములును

భ్రాజితామేయ సంసాది తార్థములు

సంచితశివరహస్యార్థములును

ఆ. వగ సంగూర్చి యస్య వాచకోణాహారం

బనెడు సీసశతక మతిశయిల్ల, నే...

2

టీ. వేదాంతవేదసంవేదితార్థములు = ఉపనిషత్తులందును నేదము లందును తెలుపబడినవిషయములు, అఖిలశాస్త్రేతిహాసార్థములును = సమస్త శాస్త్రములలోను పూర్వగాథలలోను గలవిశేషములును, సంచితోపపురాణసమ్యగర్థములు = కూర్వబడిన ఉపపురాణములలోని మంచివిషయములును, ఆది పురాణసారార్థములును, మొదటి అష్టాదశపురాణములలో సారమైన అంశ ములును, మోచితమూలాగ మోదితార్థములు = అభిప్రదింపిన ప్రధానా గమములలోని విషయములను, నారుషపౌరుషేయార్థములును = ఋషులు మహాపురుషులును దెలుపుచు శేషములును, భ్రాజితామేయసంసాదితార్థములు = వికాసముతోగూడిన సాటిలేనియమూల్యవిషయములను, సంచితశివరహస్యార్థములును

ములును = శివునిగూర్చిన విశేషరహస్యాస్థానములును క్రమముగ కూర్చి యాసీస శతక మొప్పును.

సీ. వేదవాదులకును భేదవాదులకుదు

ర్షదబౌద్ధులకు గుండె బెదు రనంగ
నాత్మైక్యవాదమాయావాదులకును లో
కాయతులకుఁ గంటి కను వనంగ
కాలవాదులకును కర్తవాదులకు సాం
ఖ్యులకు సుద్ధతిగట్టు గుడి యనంగ
శాక్తేయవాద వైష్ణవవాదులకు నాంత
రాళికులకు నెత్తి గాల మనంగ

ఆ. జైనవాదులకును సన్యాసులకు మహా
గ్రముగ ముక్కుమీదిక త్తి యనంగ
సీకృతి రచియింతు నే...

౮

టీ. వేదవాదులకు = మిమాంసకులకు, భేదవాదులకు = ద్వైతకులకు, దుర్బుత్తబౌద్ధులకు = దుర్బుద్ధిమానముగల బౌద్ధమతస్థులకు, గుండెబెదుగు = భయమును గలిగించునది, అత్మైక్యవాదమాయావాదులకు = జీవాత్మ పరమాత్మ లోకాంతియే, (మాయయే జగత్తుయొక్క సృష్టిస్థితియములకు కారణమను అద్వైతమతస్థులకు), లోకాయతులకు = చార్వాకమతస్థులకు, కంటికనువు = కంటిలోని నలును (మిక్కిలి బాధనుకలిగించునది.) కాలవాదులకు = కాలమే పరమేశ్వరుఁడనువారికి, కర్తవాదులకు = కర్తమే దైవమనువారికి, సాంఖ్యులకు = ప్రకృతి పురుషవివేకమే మోక్షమనెడుసాంఖ్యమతస్థులకు, గుడి = బుడము త్రాడు, శాక్తేయవాదవైష్ణవవాదులకు = శక్తి నారాధించువారికి, విశిష్టాద్వైతమతస్థులకు అంతరాళికులకు = మాధ్వమతస్థులకు, నెత్తిగాలము = శిరస్సునందుఁ దగిలెడిగాలము, జైనవాదులకు = జీనమహర్షియే దైవమనెడి జైనమతస్థులకు, సన్యాసులకు = సన్యాసాశ్రమము తీసికొన్నవారలకు, ముక్కుమీదిక త్తి.

— భక్తి మ హి మ —

సీ. శుంభద్రదాంభోధి కుంభజ సంరంభ
 బంధుర ప్రతిభావిభాతి భూతి
 దారిద్ర్యకుద్ర విద్రావణ దారుణ
 మాతతపురుషమాత హేతిభూతి
 నిర్బంధ బహుజన్త సీరంద్రమోహంధ
 కార్క (దివ్య) విఖ్యాతిభూతి
 కర్తవ్యముల నిర్మూలనోద్భూత
 శాతకుద్దాల ప్రభాతి భూతి

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభన్త
 విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్తు
 లెట్టిపాపమతులొ యే

F

సీ. శుంభద్రదాంభోధి.....విభాతి = శుంభద్రదాంభోధిగములను సము
 ప్రమును కబళించుటలో అగస్త్యమహర్షి కింగల సామస్త్యమునుబోలిన సామ
 ర్థ్యముగలది. భూతి = భస్మము, దారిద్ర్య.....పురుషమాత హేతి = దారి
 ద్ర్యమును పర్వతములను తరిమివేయుటలో వజ్రాయుధమైనది. నిర్బంధబహు
 జన్త...ఆర్కవిఖ్యాతి = తప్పనిదిగావచ్చు అనేకజన్మాన్తమైన గాఢమగుమో
 హంభకారమునకు సూర్యప్రకాశమైనది. కర్తవ్యముల...గుద్దాలప్రభాతి = అనేక
 జన్తములనుండి వెరుగుచున్న కర్తవ్యములను సూర్యప్రకాశమే దెల్లగించు
 టకు గౌరవాలికమైనది, అహ్మయ...భస్మవిముఖవృత్తి = పాపములలో పొగ
 డబడినభస్మను దాల్చుటకు విముఖమైనచిత్తవృత్తితో చెడిరి.

సీ. భసితంబు శంకరోల్ల సితంబు భవభయ
 గ్రసితంబు లోకప్రకాశితంబు

భసితంబు శ్రుత్యువన్యసితంబు గంధప్ర
హసితంబు మలిన సన్యాసితంబు

భసితంబు శివకళాభ్యసితంబు దుష్టవి
శసితంబు శిష్టానుశాసితంబు

భసితంబు భక్తిసంపసితంబు చంద్రికా
భసితంబు పరమప్రభాసితంబు

ఆ. యసుచుఁ జదివి చదివి గూమ్నా యసుతభస్మ
విముఖస్మక్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్ము
లెట్టపాపమతుల్యం...

౧౦

టీ. భసితంబు = భస్మము, శంకరోల్లసితంబు = శంకరునిచేనలొకరించు
కొనఁబడినది, భవభయకృశితంబు = సుసారభయమును లేకుండచేయునది,
శ్రుత్యువన్యసితంబు = వేదములలో ప్రసిద్ధమైనది, గంధప్రహసితంబు = మంచి
పరిమళముతోఁగూడినది, మలినసన్యాసితంబు = మూలన్యముపోగొట్టునది, శివ
కళాభ్యసితంబు = ఈశ్వరాంశను కలుగఁజేయునది, దుష్టవిశసితంబు = దుష్టు
లను హింసించునది, శిష్టానుశాసితంబు = శిష్టుచే నీవకరింపఁబడినది, భక్తిసం
పసితంబు = భక్తివాసన నిచ్చునది. చంద్రికాభసితంబు = వెన్నెలవలె తెల్లనై
నది, పరమప్రభాసితంబు = చాల ప్రకాశించునది.

సీ. భస్మంబు విమలస ద్భక్తిక్రియా కల్ప
లతికాఫలార్థ మూలప్రదంబు
భస్మంబు శంకరార్పణయోగ్యభక్తి నై
వేద్యకుంభ పవిత్ర వేష్టనంబు
భస్మంబు సచ్చివ భక్తికేదార వ
స్పద్యోఘ పరిహృతోద్యోకంబు ?

భస్మం బలంకృత భక్తికన్యావశీ
కరణకల్పితలకప్రదంబు

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభక్తి
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెఱ్ఱిజన్తు
లెట్టి పాపమతులొ...

౧౧.

టీ. విమల...మూలప్రదంబు = స్వచ్ఛమైన భక్తియైనది. భక్తియైనది పుణ్యమైనది. భక్తియైనది పుణ్యమైనది, శుభకార్యము... వేదములు = శంకరుని ఆస్తి. చుట్టు తగిన నైవేద్యకలశమునకు విత్తమైన అపరణము, సచ్చిదభక్తి... పుణ్యకంబు = మంచి శివభక్తి యనెడుపొలము పుణ్యమగు మంచి నీరయనమిది. కృతభక్తికన్యా... తిలకప్రదంబు = బాగుగ నలకరించుకొనిన భక్తియను కన్యకను వశము చేసికొనుట కేర్పడుచున్నది. నిరంకుశముగ.

నీ. ఘోరంబు భక్త్యలకారంబు లోకాను
సారంబు విగత సంసార మనుచు

ఘోరంబు పరమాధిపతి సద్గుణ
ధారంబు సాధనోద్ధార మనుచు

ఘోరంబు మోక్ష సంస్కారంబు భవబహి
ష్కారంబు వైదికాధార మనుచు

ఘోరంబు వైరాగ్యసారంబు మోక్షాభి
తీరంబు నిరయనిస్సార మనుచు

నాదిఁ చదివి జదివి యామ్నా యనుతభక్తి
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెఱ్ఱిజన్తు

లెట్టి పాపమతులొ యే...

౧౨.

టీ. ఘోరంబు = భస్మము, భక్త్యలకారంబు = భక్తికి అలంకారమైనది, లోకానుసారంబు = లోకమును అనుసరించునది, విగతసంసారము =

సంసారమును దూరముచేయునది, పరమార్థసంగతుఃపరమార్థమునకు సారమైనది, సద్గుణాధారంబు=సద్గుణములకు ఆధారమైనది, ప్రాభవోద్ధారము=గొప్పతనమునుబెచ్చునది. మోక్షసాస్కారంబు = మోక్షమును కలిగించునది, భవబహిష్కారంబు = సంసారమును దూరముచేయునది, వైదికాధారము = వేదమార్గముననుచుకొనువారి కాధారము, వైరాగ్యసాగరంబు = వైరాగ్యమును వృద్ధిచేయునది, మోక్షాభిరంబు = మోక్షమునకు పరియైనది, నిరయనిస్సారము = నరకమును దాటిచునది.

సీ. యక్షరక్షోరగా ధ్యక్షోపనాక్షోప

తిక్షీయమాన సంక్షరక్ష

యాక్షేషణా బ్రహ్మరాక్షసవిక్షేప

ణక్షేపమానాభి రక్షరక్ష

యాక్షేపభరాణానలేక్ష కక్షపణుతా

నిక్షేపమాన సుర రక్షరక్ష

యక్షీయదాక్షిణ్య దక్షణేశ్వరభయ

దక్షణ రక్షణ రక్షణ రక్షరక్ష

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయముభస్మ

విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్ము

లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౩

టీ. యక్ష...సంక్షరక్ష = యక్షులు రక్షస్సులు ఉరగులు మొదలగువారి బాధలచే వీడింబడఁచి కృశించువారికి రక్షకమైనది. రక్ష = విభూతి.

సీ. కరమర్థి నైశ్వర్యకారణోద్భూతినా

భూతైశ్చికహేతువై భూతి యయ్యె

తగభావనాద్భుతతంబునా నిరవద్య

భావనోద్ధామమై భుజిత మయ్యె

నలినాపదాన్తక్షణాత్కారమనవిప
 త్కారణ సంహారణమై త్కార మయ్యై
 నలి నభి రక్షణాన్తక్షేతి యనగ సు
 ర్వసు రక్షణీయమై రక్ష యయ్యై

ఆ. యనుచుఁ జనివి చదివి యామ్నాయనుతభస్త
 విముఖవృత్తిఁ జెడిరి జెట్టి జన్తు
 లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౮

టీ. కరము = మిక్కిలి, త్కారణ = పోవుతో, విశ్వరూపారాణోద్భా
 తినాన్ = విశ్వరూపమునకు కారణ మగునది యని, భూతైక్యహేతువై =
 సంపదకు ముఖ్యకారణమై, భావనాత్ భసితంబు=భావనచేయుటవలన భసిత
 మని, నిరవద్యభావనోద్భావమై=పాటిలేనిభావన చే గొప్పదియై, అపదాన్తక్షణా
 త్కారమ్ = అపదముండి రక్షించునదిగాన 'త్కారమ్' అని, విపక్వర
 సంహారణమై=అపత్తును గలిగించువానిని హరించునదియై, అభిరక్షణాన్తక్షేతి=
 అంతటను రక్షించునది గనుక 'రక్ష' యని, సుర్వసురక్షణీయమై = దేవతల
 నుండి రాక్షసులనుండి రక్షించునదియై.

సీ. ధరఁ 'గృతం స్యాదకృతం తేన' యన భూతి

లే కెద్దిచేసిన లేదు ఫలము
 ధరశ్రుతమప్యశ్రుతం భవే త్తన భూతి
 లేకెద్ది విన్నను లేదు ఫలము
 తగనధి తమనధి తం పైన యనభూతి
 లేకెద్ది నుడివిన లేదు ఫలము
 పారి నదీతూ న తపోమంత్ర మనభూతి
 లేకెద్ది చొడఁగిన లేదు ఫలము

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్త

విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్మ

లెట్టి పాపమతులొ యే...

౧౫

టీ. ధన్ = భూమిపై, స్మరంస్మృతకృతం తేన = ఆశండుచేసినది చేయనట్లుగును. శ్రుశ్రమవ్యశ్రుతంస్మృత్ = వినినను చిననిదగును. అధిత మనధితం = చదివినను చదవనిదగును. సతసోనదీక్షానమస్త్రమన్ = తపస్సు, దీక్ష మస్త్రములు లేవు. భూతిఁగాఁగ్గునన్న విదిచేసినను, విదివిన్నను, విది చదివినను ఫలించవు.

సీ. సార్థంబుగా 'సర్వతీర్థేషు తత్పుణ్య'

మని చెప్పు మఱియు భీమాగమంబు

దృష్టంబుగా 'వైశ్వదేవే సురార్చనే'

యని చెప్పు మఱియు భీమాగమంబు

అనుషక్తి 'మృత్యుం జయతి మానవో' యంచు

నటఁ జెప్పు మఱియు భీమాగమంబు

సత్యంబుగా 'దేవ సర్వమనుష్ఠితం'

బని చెప్పు మఱియు భీమాగమంబు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్త

విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టి జన్మ

లెట్టి పాపమతులొ...

౧౬

టీ. సార్థంబుగా = అర్థముతోఁ గూడునట్లుగా, సర్వతీర్థేషు = సమస్త తీర్థములందు, తత్పుణ్యం = ఆపుణ్యము, సమస్తతీర్థములందును స్నానముచేసిన ఫలము భస్తముభరించుటచేఁ గలుగును. దృష్టంబుగా = ప్రశ్నాత్మముగా, వైశ్వదేవే = వైశ్వదేవ మనుహోమము చేయుటయందును, సురార్చనే =

దేవతార్చనచేయుటయందును కలుగుపుణ్యము గలుగుననుట, అనుష్ఠాన = మేనికొదగిలినంతమాత్రమున, మానవః = మనుష్యుఁడు, మృత్యుంజయతి = మృత్యువును జయించును, దేవప్రభూ! సర్వమ్=సమస్తమును, అనుష్ఠానమ్= చేయఁబడినది: భస్మమును దాల్చినవాఁడు సమస్తమును ఆచరింపఁగలఁడు.

సీ. రమణమై గూర్తపురాణంబు సర్వయ
జ్ఞేషుభాగిన యని నిశ్చయించు
క్రమ మొప్ప గరుడపురాణంబు తాభస్మ
వైన ప్రకుర్వీత యని సుతించు
బ్రతిన బ్రహ్మాండపురాణంబు తెల్పిన
భస్మనా విక్రనిస్త్రస్తాతించు
బ్రవిమలభంగి మానవపురాణము శివ
వాక్యం నసంశయో యని నిధించు

ఆ. ససుచుఁ జదివి చదివి యాహ్వాయనుతభస్మ
నిముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెట్టిజన్మ
లెట్టి పాపమతులొ...

౧౫

టీ. రమణమై = అనఁముగా, సర్వయజ్ఞేషు=సమస్తయజ్ఞములయంద, భాగినః=భాగముగలవాడు, భస్మమైన ప్రకుర్వీత=భస్మముతో (గూడియే) చేయవలెను. శివవాక్యం న సంశయః=శివుఁడు చెప్పినమాటగాన సంశయములేదు.

సీ. తగ మంత్రితంభస్మ ధారయే త్తనిమ్రాయు
నొగిని శ్వేతాశ్వతరోపనిషది
నెరయ జాబాలోపనిషది 'స ఏవభ
స్మ బోధిత'రని మ్రాయు మఱియు నట్లు
మహిమ 'భూతైశ్చ సప్రమథితవ్య'మని మ్రాయు
నాయజుర్వేదంబు నదియుఁగాక

మఱి 'యగ్నిరితిభస్మ' మన వాయురితి భస్మ
మన యధర్వణ శిరస్సునందు మ్రోయు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివి యామ్నాయసుతభస్మ
విముఖస్మృతిఁ జెంది వెట్టిజన్ము
లెట్టి పాపమతులూ...

౧౮

టీక. ముత్రితంభస్మధారయేత్ = ముత్రితంబుజిన భస్మమును
ధరింపవలెను. న ఏవ భస్మజ్యోతిః = ఆభస్మ పే లేజన్వరూపము, మహిమన్ =
సామర్థ్యముతో, భూతైస్స నప్రమథిశ్చక్రా = భూతికొఱకు ప్రమాదమును
పొందకూడదు. అగ్నిరితి భస్మ = అగ్ని యుపనది భస్మము. వాయురితి
భస్మ = వాయు యుపనది భస్మము. అధర్వణశిరస్సునందు = అధర్వణశిఖ
యను ఉపనిషత్తునందు (వైవిధము ఉపనిషత్తులందు విభూతిప్రాశస్త్యము
చేర్చొనఁబడినది.)

సీ. విన నభూతో నభవిష్యతి యనుచు స్కాం
దాగస్త్య సంవాదమందు మ్రోయు
నిర్ణయంబుగ శివాగ్ని రూఢి రుత్తమం
బని క్రియాసారంబునందు మ్రోయు
మఱియుఁ జందన కుంకుమం బైవ యని దాని
యటమీఁద లైంగ్యంబునందు మ్రోయు
లలితం పురాణాని యఖిలాని చాయని
యఖిలపురాణంబులందు మ్రోయు

ఆ. ననుచుఁ జదివి చదివియామ్నాయసుతభస్మ
విముఖస్మృతిఁ జెడిరి వెట్టిజన్ము
లెట్టి పాపమతులూ యే...

౧౯

టీ. నభూతో నభవిష్యతి = ఇంతకుముందులేదు, ఇంకమీద
 ఉండదు, స్కాందాగస్త్యసంవాదమందు = స్కాందపురాణమునందున్న
 అగస్త్యసంవాదమునందు, శివాగ్నిసూక్తిపితృమం = విభూతి శివ
 స్వరూపము, అగ్నిస్వరూపము, ఉత్తమమైనది, చందనకుంకుమంబైవ = మంచి
 గంధము, కుంకుమమును, విభూతిమోదనే ధరింపవలయును, లైంగ్యంబునందు =
 లింగపురాణమునందు.

సీ. భీకరంబుగ సుగాంధీత్వా యనుట సుర

పానాది దోషముల సాయుభూతి

గతి గురుదారాంశ్చ గత్వా యనుట గురు

తల్పగాఢ్యఘములు దలఁగు భూతి

కృతి బ్రహ్మహత్యాంచ కృత్వా యనుట బ్రహ్మ

హత్యాదిదురితంబు లడఁగు భూత

ప్రతిముచ్యతే సర్వసాపేభ్యః యనుట స

మస్తపాపములు మడియు భూతి

ఆ. యనుచుఁ జదివి చదివి నూహ్నా యనుభవస్థ

విముఖివృత్తిఁ జెడిచి జెడ్చిజన్తు

వైట్టి పాపమతులొ యే...

౨౦

టీ. సురాసీత్వా = కల్లు త్రాగి, గతిన్ = నడకలో, గురుదారాంశ్చ = స్వా =
 గురువుభావ్యతో క్రీడించి, గురుతల్పగాఢ్యఘములు = గురువత్ససంగమము
 మొదలుగుపాపములు, పానాన్ = పోవును, కృతిన్ = చేతలతో, బ్రహ్మ
 హత్యాంచకృత్వా = బ్రహ్మణుని చంపి, దురితంబులు = పాపములు,
 అడఁగు = నశించును, ప్రతిముచ్యతే సర్వసాపేభ్యః = సమస్తపాపముల
 నుండి విడువబడును, మడియున్ = నశించును. భూతి నిధిలకల్పపక్షాలన
 సాధనమని భావము.

సీ. పద్మనాభాబ్జసంభవపాకశాసన

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
అర్కేందుపావక యమనరణమతేర

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
రామ మార్కండేయ రఘురామ బలరామ

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
ద్వైపాయనాగస్త్య వత్స కుత్స పులస్త్య

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
ఆ. అనుచుఁ జదివి చదివి యామ్నా యనుతభస్త్వ
విముఖవృత్తిఁ జెడిరి వెఱ్ఱిజన్తు
లెట్టిపాపమతులొ యే...

౨౧

టీ. పద్మనాభాబ్జసంభవ పాకశాసనముఖ్యులు = బ్రహ్మ విష్ణు శుక్రాద్వాదులు మొదలయినవారు, భూతిత్రిపుండ్రధరులు = విభూతియొక్క మూడురేఖలను ధరించియున్నారు. అర్కేందుపావక యమ నరణమతేర ముఖ్యులు=సూర్యుడు చంద్రుడు అగ్ని యముడు వరుణుడు కుబేరుడు మొదలయినవారు, రామ మార్కండేయ రఘురామ బలరామముఖ్యులు=పరశురాముడు మార్కండేయుడు శ్రీరాముడు బలరాముడు మొదలయినవారు, ద్వైపాయనాగస్త్య వత్సకుత్స పులస్త్యముఖ్యులు = వ్యాసుడు అగస్త్యుడు వత్స కుత్స పులస్త్య మొదలయినవారును భూతిధారులే.

—ॐ నమః ద్రాక్ష మహిమ ॥—

సీ. యక్షరక్షోహి విద్యాధరకిన్నర

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు
కపిల గౌతమ కణ్వ కాశిక గార్గేయ

ముఖ్యులు భూతి త్రిపుండ్రధరులు

అరయ నేతాని రుద్రాక్షాణి యని యజు
 ర్వేద సూక్ష్మక్తంబు విస్తరింప
 నదియు వేదాధారయంతి వేదాధార
 యంతి యంచు సద స్సందు మ్రోయ
 యస్తాని ధారయే త్తనగ గచ్ఛంతి సం
 సనగ తీర్వస్వస్వ మనగ మటియు
 సద సున్తిషన్నిమిషన్నపి యనగ ను
 ద్రాక్షాణి ధారణ మని సమస్త
 ఆ. సంహితలఁ బురాణశాస్త్రేతిహాసముల్
 నొప్పు జదివి చదివి చెప్పి విడిచి
 రెట్టిపాపమతులొ యే...

౨౨

టీ. యక్ష.....ముఖ్యులు = యక్షులు, రాక్షసులు, నాగులు
 విద్యాధరులు కిన్నరులు మొదలయినవారు. అరయ = ఆలోచింపఁగా,
 ఏతానిరుద్రాక్షాణి = ఇవి రుద్రాక్షములు అని, యజుర్వేదోక్తసూక్తంబు =
 యజుర్వేదములోని మంత్రము, విస్తరింప = విస్తరించి చెప్పఁగా, వేదాధార
 యంతి = వేదములు ధరించుచున్నవి, ససన్నదు = యజ్ఞసభయందు, యస్తాని
 ధారయేత్ = ఎవడు వానిని ధరించునో, గచ్ఛంతి ససనగతీర్వస్వస్వ =
 ఆతడు సుసారగతులను పొందఁడు. ఉన్తిషన్నిమిషన్నపి = నిద్రించినను
 మేలుకొనినను, రుద్రాక్షాణి ధారణమ్ = రుద్రాక్షలను ధరించుట, సమస్త
 సంహితల్ = సంహితలన్నిటిలో, పురాణశాస్త్రేతిహాసముల్ = పురాణములు
 శాస్త్రములు ఇతిహాసములు, ఒప్పున్ = తగునట్లుగా, చదివి చదివి చెప్పి విడి
 చిసి, ఎట్టిపాపమతులొ.

సీ. సుభల సంధ్యాదిభువ కర్తసూ యంచు
 తైపపురాణ మాసక్తి బలుక

నంచితంబుగ మృణ్మయం వాపి రుద్రాక్ష
మని మానవపురాణ మర్థి బలుక
మహిమతో కింపున ర్తానుషాదయ యని
యమపురాణంబు నత్యర్థి బలుక
నెఱయ రుద్రాక్షాణి యురసిస్థితే యని
యావైంగ్యమునక బలుకట్లున్నాతులు

జి. సంహితలు పురాణశాస్త్రముల్ ఘటయింప
సట్టిదానిఁ బూన నక్కటకట
యేల విడిచి రిట్టులే...

౨౩

టీ. శుభలీల = శుభముగలుగునట్లుగా, సాధ్యాధిషుచకర్తను = సాధ్యాధిపదనము మొదలయినకర్తలయందు రుద్రాక్షలు ధరింపవలయును, వైష్ణవపురాణము అర్థిక్ష = ప్రీతితో, అంచితంబుగ = బాగుగా, మృణ్మయంబున రుద్రాక్షం = మట్టితో నయ్యారైన రుద్రాక్షమునైన ధరింపవలయును, మానవపురాణము, అర్థిక్ష = ప్రీతితో, కింపున ర్తానుషాదయ = మనుష్యులు మొదలయినవారు ధరింపవలయునని ఏమిచెప్పవలయును, రుద్రాక్షాణి యురసిస్థితే = రుద్రాక్షలు వక్షమున నుడంగనే కర్తలు చేయవలయునని శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు శాస్త్రములు తెలుపగా అట్టిరుద్రాక్షలను ధరింపక ఏల విడిచియున్నారో?

సీ. భంగిగా హరినీలలింగంబు నర్పించి
విష్ణుమున్ బడయఁడే విష్ణు పదము
శశికాంతలింగంబు సద్భక్తి నర్పించి
బ్రహ్మము నృడయఁడే బ్రహ్మపదము
లీల నంబుజరాగలింగంబు నర్పించి
యింద్రుండు వడయఁడే యింద్ర పదము

కాంస్యసల్లింగంబు కరమర్థి నర్పించి
వసువులు వడయరే వసువదంబు

ఆ. గాన హరుడె యాది కర్తృగము నగుటకు
నచ్యుతాదు లీశు భృత్యు లగుట
కేల ప్రత్యయంబు లే...

౨౪

టీ. భంగిగా = బాగుగా, హరిసీలలింగంబు = ఇంద్రసీలమాణిక్య
మయమైనలింగమును, విష్ణు = విష్ణువు - శశికాంతలింగంబు = చంద్రకాంత
మాణిక్య పులింగమును, అంబుజరాగలింగంబు = పద్మరాగమాణిక్యలింగము,
కాంస్యసల్లింగంబు = కంచుతో తయారైన మణిలింగమును, కేల = ఎందుకే,
అర్థి = ప్రీతితో, వసువులు = అష్టవసువులు, సురవదంబు = దేవస్థానము,
వడయరే = పొందరా? కావక = కావున, హరుడె = ఈశ్వరుడే, ఆది
కర్త = మొదటికర్త, అచ్యుతాదులు = విష్ణువు మొదలగువారు, ఈశుభృ
శ్శులగుటకు = ఈశ్వరుని భృత్యులగుటకు, ప్రత్యయంబులు = విశ్వాసములు.

౪. సూర్యత్వ మర్థించి సూర్యుండు పూజించె

తామ్రలింగంబు సుద్దామభక్తి
సోమత్వ మర్థించి సోముండు పూజించె
మాక్తికలింగంబు మహితభక్తి
వరుణత్వ మర్థించి వరుణుండు పూజించె
రత్నలింగము నభిరమ్యభక్తి
ధనదత్వ మర్థించి ధనదుండు పూజించె
హేమలింగంబున హేమభక్తి

౫. ననుచు జదివి చదివి యట్లొ కోయిలలింగ
బాహ్యులై మహోగ్రపాతకముల
నేల విడిచి రిట్టు లే.....

౨౫

టీ. సూర్యత్వము = సూర్యుడగుటను, ఆర్థి = కోరి, తామ్ర
లింగంబును = రాగితో తయారు చేసిన లింగమును, ఉద్దామభక్తిన్ = గొప్ప
భక్తితో, సోమత్వము = చంద్రుడగుటను, సోముండు = చంద్రుడు,
మాక్షికలింగంబు = ముత్యములతోఁ దయారు చేసిన లింగమును, మహిత
భక్తిన్ = గౌరవింపఁదగినభక్తితో, వరుణత్వము = వరుణుడవని, రత్న
లింగము = రత్నమయమైన లింగము, ఆభిరమ్యభక్తిన్ = అందమైనభక్తితో,
ధనదత్వము = కుబేరపుడవని, ధనదుండు = కుబేరుడు, హేమలింగంబును =
బాగారులింగమును, అహీనభక్తిన్ = గొప్పభక్తితో, లింగబాహ్యులై =
లింగమునకు దూరమైనవారై.

సీ. అజహరీంద్రాదులు హనుశిరంబున దాల్తు
రటు శిరోభిర్ధారయంతి యనఁగ
యలికాగ్రమున నలికాగ్రేక్షునిం దాల్తు
రటు రాక్షసులును ద్రియక్షహరుని
కంఠేషు నాహర కంఠాదిబుష్టలు శ్రీ
కంఠఁ దాల్తురు భక్తిఁగంధరముల
మనస స్తథాయన మనువులు తత్ప్రదే
శమునను దాల్తు రీశాను ననుచుఁ

ఆ. జనివి చదివి తారు నది యెట్లాకో లింగ
బాహ్యులై మహాగ్ర సాతకముల
హేతులైరి వెట్టు లేకామ్రగురుచిత్త...

౨౬

టీ. అజహరీంద్రాదులు = బ్రహ్మవిష్ణువు ఇంద్రుడు మొదలగువారు,
శిరోభిర్ధారయంతియనఁగ = శిరస్సులచే ధరించుచున్నారు అని యనుటవలన
వైవారు శిరస్సులమీఁదలింగమును ధరింతురు అలికాగ్రమున = భూమిధ్వము
చివరను, అలికాగ్రేక్షుని = భూమిధ్వమునను కన్నుగల ఈశ్వరుని,

త్రియక్షహరుని=మూడుకన్నులు గలశివుని, కంఠేషునాన్=కంఠేషు అనగా
హరకంఠాదిబులు = హరకంఠుడు మొదలగుబులు, శ్రీకంఠన్=గరళ
కంఠుడగుఈశ్వరుని, కంఠరములన్ = కంఠములయందు, మనసస్తభాయనన్=
ఆరీతిగనే మనస్సునకు అనగా మనువులు, తప్రదేశమునను = మనస్సునందును
ఈశానన్ = ఈశ్వరుని, దాల్తరు = ధరితురు.

సీ. పాణిని భవదీయ భజనముచేసి వ్యా
కరణసూత్రములకుఁ గర్త యయ్యె
మీప్రసాదంబున మీమాంసశాస్త్రసం
గతికి జైమిని సూత్రకర్త యయ్యె
న్యాయశాస్త్రమునకు నక్షిపాదుండు మీ
కరుణ పెంపున సూత్రకర్త యయ్యె
శివ మిమ్ముఁ గొలిచి వైశేషికశాస్త్రలే
ఖకకణాదుండు సూత్రకర్త యయ్యె

ఆ. నాద్యు లిట్లు గొట్టవేద్యులై నెగడుట
నెఱింగి యెఱింగి భక్తిహీను లగుట
నేమి మూర్ఖజన్ము లేకాన్తు...

౨౭

టీ. పాణిని = వ్యాకరణసూత్రకర్త యైనమహర్షి, భవదీయభజనము
చేసి=మీసేవచేసి, మీమాంసశాస్త్రసంగతికి=మీమాంస శాస్త్రమును రచించుటకు,
న్యాయశాస్త్రమునకు = తర్కశాస్త్రమునకు, నక్షిపాదుండు = గౌతముండు,
మీకరుణపెంపున=మీకరుణవిశేషముచే, వై శేషికశాస్త్రలేఖకకణాదుండు =
వై శేషికతర్కమును రచించిన కణాదమహర్షి, ఆర్యులు=పూజ్యులైన మహ
ర్షులు, పేద్యులై = వేత్తలై, నమస్తమును తెలిసినవారై, నెగడుట=మించుట.

సీ. వేదాంతశాస్త్రసంవిత్సూత్రకర్తయై
మెఱసిన వ్యాసుండు మిమ్ముఁ గొల్చె

నరయ మీమాంస భాష్యముఁజేసి మొదటి భ
 ట్టాచార్యు లకట మిమ్ముఁ గొలిచె
 ధర్మార్థవిద్యాప్రదశశాస్త్రపరులైరి
 నెమ్మి మన్నాదులు మిమ్ముఁ గొల్చి
 వరసూత్రభాష్యప్రకరణాదిమేటి ని
 ర్నితులైరి తగఱుషుల్ మిమ్ముఁ గొల్చి

ఆ. యాద్య లిట్లు గొల్చి వేద్యులై నెగడుట
 యెఱింగి యెఱింగి భక్తిహీను లగుట
 కేమి చెప్పవచ్చు నే కాస్త...

౨౮

టీ. పేదాంతశాస్త్రసూత్రాస్త్రయై = పేదాంతశాస్త్రజ్ఞానమును
 కలిగించు బ్రహ్మసూత్రములను రచించినవాడై, మీమాంసభాష్యము = మీ
 మాంసాశాస్త్రమునను వ్యాఖ్యానమును, భట్టాచార్యులు = మహాలభట్టాచా
 ర్యులు, ధర్మార్థవిద్యాప్రదశశాస్త్రపరులు = ధర్మము అర్థము మొదలుగు పదు
 సెనిమిదిశాస్త్రములకు అభిప్రాయము, వరసూత్రభాష్యప్రకరణాదిమేటి = మంచి
 మంచిసూత్రములు భాష్యములు ప్రకరణములు మున్నగువిశేషములను, నిర్నితు
 లైరి = రచించినవారైరి.

సీ. శాస్త్రముల్ చదివినఁ జదువుఁ గాకేమియు
 శాస్త్రముల్ చిలుకలు చదువ వెట్లు
 ధరయెల్లఁ దిరిగినఁ దిరుగుఁగాకేమియు
 త్రమ్మట మృగములు దిరుగ వెట్లు
 కుడుపుదా నుడిగిన నుడుగుఁ గాకేమియు
 కుడుపు పరాకేయు లుడుగ వెట్లు
 ఆకాశచరుడైన నగుఁగాక నేమి యా
 యాకాశమునఁ బడు లెగుర వెట్లు

ఆ. గాన భక్తిహీనుఁ డైనవాఁ డెంతవాఁ

డైన వాని విద్యమానుషులు

లెల్లమిధ్యగాదె యే...

౨౯

టీ. కాస్త్రములు చదివినను చిరుకపటంకపరిమళితకాటగాదు. భూమి
యంతయు తిరిగి తీర్థాటనముచేసినమాత్రాన ప్రయోజనములేదు. మృగములు
చాలదూరము తిరుగుటలేదా? హృదయమునగు భక్తిభావము కలవగవలయు
ననుట. చిత్తము పరమేశ్వరాయ త్తముగాఁ భోజనముమానినను నప్రయోజనమే.
యోగాభ్యాసముచేసి విహంగయానము నలవఱచుకొనినంతమాత్రాన సిద్ధి
చున దేమియులేదు. పక్షు లాకసమున సంచరింపవా? వానికి మాత్రము
సిద్ధించె నందుమా! భక్తిలేనివాఁ డెంతటిగాఁడైనను లాభములేదు. వాని చెన్ని
విద్యలువచ్చినను అవియన్నియు మానుషము లగుటచే మిథ్యయే.

సీ. ఖిద్యోతతతు లంధకారంబు గుడియింక

జాలునా? సూర్యుండు చాలుఁగాక

సరిచుక్క- లెన్నైన జగములు పెరిగింప

జాలునా? చంద్రుండు చాలుఁగాక

శ్వాససమాహముల్ సామజంబును జంప

జాలునా? సింహంబు చాలుఁగాక

గంఢాపజలములు కార్చిచ్చు గుడియింప

జాలునా! ఘననృప్తి చాలుఁగాక

ఆ. నట్లు లన్యదేవతార్చనల్ భవముల

దీర్చజాలునే త్వదీయభక్తి

యెందఁజాలుఁగాక యే...

టీ. ఖడ్గోత్తతతులు = మిగుగుగుపురుగులగుంపులు, అంధకారమున్ = చీకటిని, కుదియింప జాలునా = పోక గొట్టె జాలునా? చాలుగాక = సరి పడునుగాక, సరిచుక్కలు = సమానమైన నక్షత్రములు, జగములు = ములు, శ్వానసమూహమున్ = కుక్కలగుంపులు, సామజంబును = ఏనుగులు, గండాక్షజలములు = పుక్కిటంబట్టినసిట్లు, కాచ్చిచ్చున్ = దావాన్నిని, యింపజాలునా = ఆర్పజాలునా ? ఘనవృష్టి = మేఘునిదృష్టము, అన్య దేవతార్చనన్ = ఇతరదేవతలపూజలు, భవమున్ = సుసారములను, (జన్మకర్మ ప్రవాహములను) తీర్చజాలునే = సరిగ్గు జేయ జాలునా ?

సీ. ఎల్ల దేశంబుల నేలెడికాఱున

కొకయూరు ఫలియింప కున్న నేమి ?

సకలనదీ నదాశ్రయమైన వార్ధికి

నొక వెడవంత రాకున్న నేమి ?

పరికోట్ల యావులఁ బిలికెడువానికి

నొకయావు పితుకక యున్న నేమి?

కల్పవృక్షాటవి గలుగుపుణ్యాత్మున

కొకమ్రాసు ఫలియింప కున్న నేమి ?

ఆ. యట్లు కేశవాదు లర్చించుచున్న నీ

కొకఁడు భక్తి నేయకున్న నేమి ?

యీహితానుషంగయే...

30

టీ. సకలనదీనదాశ్రయమైన = సమస్తమైననదులకు సమములగు 'అశ్రయమయిన, వార్ధికి = సమద్రమునకు, వెడవంత=చిన్నయేలు, పిలికెడు వానికి = పాలిచ్చెడువానికి, పితుకకయున్నన్ = పాలీయకున్న, మ్రాసు = చెట్టు, (విష్ణువు మొదలయిన యవతారపురుషులు సేవించు నిన్ను ఎవ్వరైన యొక్కరు సేవింపకున్న కొఱత యేమి కల్గును.)

సీ. వార్ధకమైన బ్రోవనిపట్టి తండ్రికి
 గల్గెనేమి తలంప నీల్గె నేమి ?
 ప్రజలకు ననుభవింపగరాని ముషిణి దా
 పండె నేమి తలంప నెండె నేమి ?
 సకలంబు కిడరాని సంపద పొంపిరి
 పోయెనేని తలంపబోయె నేని?
 పతి కనుకూలమై పరగనిసతి యేపు
 మీటె నేమి తలంప బాటె నేమి?

ఆ. యిట్లు నీదుభక్తి యలరని కష్టండు
 పుట్టెనేమి వాడు గిట్టె నేమి?
 యాహితాసుపంగ యే...

3.9

సీ. వార్ధకమైన = ముసలి నములున్నవృద్ధుడు, బ్రోవనిపట్టి = తక్కిన
 పనిపుట్టించు, ఈల్గెనేమి = చచ్చిపోయిననేమి? ముషిణి = ముషిణిపెట్టు,
 సకలంబు కిడరానిసంపద = అందఱను ఇచ్చుటకు వీరయ్యగలవత్త, పొంపిరి
 పోయెనేమి = హెచ్చుగా పెరిగిననేమి ! పోయెనేమి = నశించిపోయిన
 నేమి ? సతి = ఇల్లాలు, ఏపుమీటెనేమి = అందరముగా మండిననేమి? పాటె
 నేమి = లేచిపోయిననేమి? అలరనికష్టండు = మించనినీచుడు.

సీ. మ్రానుచుట్టుదిరుగ మంచిదని సుతంప
 గాసుగ యెద్దేమి గనిగా పిరిగి
 స్నానము శుచిచేయునేని యేశుచి యయ్యె
 నిత్యంబు గున్నంగిసీల్లె గ్రుంకి
 పలబోడియైనను దత్త్యజ్ఞుడెనియు
 దలబోడి పడుచు తత్త్యజ్ఞురాలె

సతీగూడమియ బ్రహ్మచర్యమేని శిఖండి

సతీగూడ డది బ్రహ్మచారి యానే

ఆ. యేమి చెప్ప భక్తిహీన సత్రంబులు

బుగ్గిలోన నెయ్యిపోసినట్లు

యెన్న నేల యింక నే...

33

టీ. చెట్టుచుట్టును దిరిగిన మంచిదని నులించినచో గానుగయెద్దు
ప్రానిచుట్టును దిరిగి యేమి గడించినది? స్నానముచేయుచుండిన పురుషుడొక
గడిచో గున్నంగి యనునీటిపక్షి ఎప్పుడు నీళ్లలో మునుగుచు ఎంత శుచి
యైనది? తలగొరిగించుకొని నంతనే అత్త తత్వమును తెలిసినవాడైనచో
తలబోడిచేసికొన్న పడుచుకాంత ఎంతటి తత్వజ్ఞురాలు? భార్యతో గలి
యక యుండుటయే బ్రహ్మచర్యవ్రతమైనచో నపునకుండు భార్యతో
కూడనే కూడడు. అంతమాత్రాన అతడు బ్రహ్మచారి యగునా? భక్తిలేని
వానివ్రతములు నియమము జూచిలోపోసిన నేయివంటిది. కావున వ్రతము
లను నియమములకు భక్తిమే ప్రధానము.

సీ. శివపురాణాదులు చెవిబెట్టినొల్లరు

గోత్రసంధాదులు కోరి వింశ్రు

ప్రమథగణాడంబగము విన నొల్లరు

వేద బిణామహాధల్ ప్రేమ వింశ్రు

ఘనగురుబోధ లంకర్లింప నొల్లరు

గురుచరణాకథనంబు గోరి వింశ్రు

హరభక్త మాహాత్మ్య మాలింప నొల్లరు

యుగజాతుచరణ ల్లి వింశ్రు

ఆ. వినినమతులు దుర్వివేకాభిగతులుక

ల్లపముతులును కష్టమానచరితు

లెట్టిపాపమతులొ యే...

34

టీ. శివపురాణములు = శివపురాణము మొదలగునవి, గోత్రసభా
దులు = వంశముల నాశనములు మొదలగునవి, ప్రమథగణాదంబరము =
ప్రమథగణములయొక్క వీరగాథలు, పితామహావధత్ = బ్రహ్మదేవునివధలు
మొదలగువానిని, ఆగ్రజాతులవధలు = బ్రహ్మశాస్త్రీయవైశ్యకాతులహత్యలు,
విరసమతులు = వికటమైన బుద్ధిగలవారి, దుష్కరేవాభిరతులు = చెడతీయు
వివేకము నార్జించువారు.

సీ. శాలిహోత్రంబర్ధి చదునంగ నగుగాఁక
హయరత్నములనెక్కి యాడఁదగునె
గజలక్షణంబులు ఘటియింప నగుఁగాక
కినిసి యేనుఁగుల రక్షింప నగునె
భరతశాస్త్రంబులు పఠియింప నగుఁగాక
నసుభవుల్ గొనియాడ నాడఁదగునె
వీరరసస్ఫూర్తి పరచింప నగుఁగాఁక
నని మొనలావునేయంగ నగునె

ఆ. యెల్లశ్రుతులు చదున నగుఁగాఁక తత్సార
మైన నీదుమహిమ నననిజములు
ఎటుఁగఁజాల రెట్టి లేకావు...

౩౫

టీ. శాలిహోత్రము = అశ్వశాస్త్రము, హయరత్నముల = జాతి
గుఱ్ఱములను, ఘటియింపనగుఁగాక = తెలిసికొన పీలగునుగాని, కినిసి = కోపించి,
భరతశాస్త్రంబులు = అభినయశాస్త్రములు, అసుభవుల్ = అభినయనమునందు
అనుభవముగలవారు, వీరరసస్ఫూర్తి = వీరరసము బలకునట్లు, రచియింపనగు
గాక = కవిత్వము చెప్పవచ్చునుగాని, అనిమొనన్ = యుద్ధముఖమున, లావు
నేయంగనగునె = పరాక్రమము మోపింపవలగునా!

— శివశ్రేష్ఠ్యము (శివుడు గొప్పవాడగుట) —

సీ. శ్రుతి “సర్వమన్య త్పరిత్యజ్య” యని యథ
 ర్వాణవేదసూక్తి భాన్యముగ మ్రోయ
 శ్రుతి “శివా దన్య త్పరిత్యజే” త్తని జ్ఞాన
 యోగఖండము కగమొప్పు మ్రోయ
 నట్ల “సర్వం సర్వమన్యత్పరిత్యజే”
 త్తని మానవపురాణ మర్థి మ్రోయ
 నలిరేగ “సర్వమన్య త్పరిత్యజ్య” యని
 పారాశరపురాణ ఘడితి మ్రోయ

ఆ. నన్యదైవభజన మటుగాన నిబ్బంగి
 విడిచి శంభుఁ గొల్చి వేదమతము
 ఈహితానుషంగ యే...

3౬

టీ. శ్రుతి=వేదము, సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యయని = ఇతరమైనదానినొకను
 వదలి, శివాదన్యత్పరిత్యజేత్, శివునికంటె ఇతరమైనదానిని వదలివేయవలెను.
 సర్వంసర్వమన్యత్పరిత్యజేత్ = ఇతరమైనదాని నొకతకంకనను వదలివేయవలెను.
 ఈరీతిని శ్రుతులు పురాణములు ఇతరమును సమస్తమును విడిచి శివుని సేవా
 వలయునని తెలుపుచున్నవిగాన ఇతరదేవతలను విడిచి యీశ్వరుని సేవించు
 టయే వేదమతము.

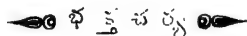
సీ. నిశ్చయంబుగఁ “బూజనీయం శివాశ్రయం”
 బనుట భక్తుడు సూర్య యగ్రగణ్యుఁ
 డొగి “శివవత్పాత్ర ముత్తమం” బనుట త
 థ్యంబు భక్తుడు సూర్య యగ్రగణ్యుఁ

డస్త్రస్తమతి “నతిపాత్రం మహేశ్వరో”
 యనుట భక్తుడు సూర్యే యగ్రగణ్యుఁ
 “డత్తుస్తమః శివపదాభ్యర్చకో” యనుచును
 ననుట సూర్యే భక్తుఁ డగ్రగణ్యుఁ

ఆ. డనుచు నాగమేతిహాస పురాణశా
 స్త్రాని మహిత సూక్తులందుఁ దెల్పు
 పెట్టు మీకుఁ జెప్పనే...

32

టీ. శివాశ్రయమ్ = శివుని ఆశ్రయించితిని, పూజనీయమ్ = పూజనీయఁడవు, యగ్రగణ్యుఁడు = ఉత్తముఁడు, శివపదాభ్యర్చకో = శివుని పదాలకు, ఉత్తమపాత్రముపాత్రము = ఉత్తమపాత్రయైరవాఁడు, డస్త్రస్తమతిఁ = పీఠనిబుద్ధితో, మహేశ్వరః = ఈశ్వరుఁడు, నతిపాత్రం = పాత్రునిట్టిదిగాఁగె అతిశయించినపాత్రము, శివపదాభ్యర్చకో = శివుని పాదములను పూజించుచువాఁడు, అత్తుస్తమః = మిక్కిలి ఉత్తముఁడు, అగ్రగణ్యుఁడు = శ్రేష్ఠులందుఁడై వాగమములందు భాగతాదివిశేషములందును, (పురాణము శాస్త్రము మొదలగు సమస్తపూజ్యప్రమాణవాక్యములందు)

సీ. శివుఁడె దైవం బని శిఖిఁ బచ్చడంబున
 బంధించె ‘శ్రీపతి పండితయ్య’
 హరుఁడె దైవం బని హాలాహలము మ్రింగి
 ప్రతిచూపె ‘బంధారు బసవవిభుఁడు’
 భవుఁడె దైవం బని ఘటిరాజు నొడిసి యు
 ధ్ధతిబట్టె ‘దేవరదాసమయ్య’
 మృదుఁడె దైవం బని కృష్ణాదివిజయ
 దండించె ‘శంకరదాసమయ్య’

ఆ. గాన భక్తు లగ్రగణ్య లౌటకుఁ గాల
హరుడె యాదికర్త యగుటకొండు
లేల ప్రత్యయంబు లే...

3౮

టీ. శిఖన్ = అగ్నిని, పచ్చడంబున = బట్టలో, బంధించెన్ = కట్టెను, హలాహలము = విషమును, ప్రతిచూపె = మాటుచూపించెను, ఘటి రాజున్ = పెద్దత్రాచును, ఒడిసి = ఒడిసిపట్టుకొని, కృష్ణాదిదివిజౌలన్ = కృష్ణుఁడు మొదలగుబ్రాహ్మణులను (భక్తులు ఈశ్వరునియందు మిక్కిలి నమ్మ కముగలవారయి సామాన్యజనులు చేయలేనిపనులుచేసి చూపించిరి. కావున భక్తులు) అగ్రగణ్యశాటకు = ఉత్తములగుటకు, కాలహరుడె = ఈశ్వరుడే, ఆదికర్తయగుటకు = మొట్టమొదటికర్త యగుటకు, ఒండులు = ఇతర మైన, ప్రత్యయంబులు = నివర్తనములు, ఏల = ఎందులకు.

సీ. కడఁగి మూకాంగనఁ గవితఁ జెప్పింపఁడే

యల 'దిరువాలూరు నాయనారు'

వెలికి దోడినపాండువీపు గూ సుడుపఁడే

నలువొప్ప 'సంబంధినాయనారు'

మట్టి గాల్పించి యమ్మహిమ నెల్ల రెటుంగఁ

బడయఁడే 'కోపూరి బ్రహ్మవిభుఁడు'

కలునందిభట్ల సంకవణంబుమేపఁడే

'బాపూరి బ్రహ్మయ్య' భక్తవరుఁడు

ఆ. గాన భక్తు లగ్రగణ్య లౌటకుఁ గాల
హరుడె యాదికర్త యకట కొండు
లేలప్రత్యయంబు లే...

3౯

టీ. మూకాంగనన్ = మూగయాడుదానిని, వెలికిదోడిన = బయటకు వచ్చిన, వీపుగూను = వీపువంకర, ఉడుపఁడే = పొంగొట్టఁడా ?

సీ. ఏరాజసూయంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'యేణాధినాథయ్య' కృతికి
 నే నర మేధంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'శిరియాలు' మహాత్మ్యమునకు
 నే ఘోటకమఖంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 నయ్య 'బండార్బసనయ్య' క్రియకు
 నేపాండరీకంబు లెనవచ్చు ననవచ్చు
 న 'య్యిరువత్తుమహాత్మ్యమునకు'
 టి. నేమిచెప్పభక్తి కెనగానిమఖములు
 కారణంబు లెన్నిగాకయుండు
 నెక్కుడయ్య భక్తి యే...

౪౦

టీ. ఏరాజసూయంబులు = ఏరాజసూయయాగములు, ఎనవచ్చున్ =
 నరిపడును, కృతికి = పనికి, నర మేధంబులు = మరుజుని బలిగా ఇచ్చి చేయు
 యజ్ఞములు, మహాత్మ్యమునకు = గొప్పతనమునకు, ఘోటకమఖంబు = అశ్వ
 మేధయాగము, పాండరీకంబులు = పాండరీక మనుయాగములు, భక్తికి ఎన
 గాని = సాటివిగాని, కారణంబులు ఎన్నిగాకయుండు = పుణ్యమున కారణ
 ములు ఏవిగాకయుండును, భక్తియే యెక్కుడు = అధికమయినది.

సీ. క్రతుకర్మ ఫలము దక్ష ప్రజాపతితలఁ
 దటిగించి మేషంబు తలకుఁ దెచ్చె
 నధ్వరారంభఫలావాప్తి సగదులఁ
 బటుముని కోపాగ్ని పాలుపలుచె
 యజ్ఞ ఫలము నహంభాననీవల్ల భు
 భువివెద్ద చెనుపాపపుర్వజేసె

సవనకృత్యంబులు సంధిల్ల ధర్మజు

బంధుక్షయంబు నాపదల ముంచె

ఆ. వేదఫలము సామవేదల నలయించె

నట్లు భక్తి తక్కువై నమఱిము

లెచటి కెక్కువొను నే...

టీ. శ్రుతుర్ధమము = యజ్ఞము చేసినందులకు ఫలము, దక్షప్రజాపతి శలన్ = దక్షప్రజాపతియొక్క శలను, తఱిగించి = నఱికించి, మేషంబు శలను = గొట్టె శలదాల్చుటకు, తెచ్చెన్ = తీసికొనివచ్చెను. అధ్వరారంభఫలా వాప్తి = యజ్ఞము ప్రారంభించినందులకు గలిగినఫలము, సగరున్ = సగరుని అఱువదివేలమంది కొడుకులను, మునికోపాన్ని పాలుపఱచె = కపిలమహర్షి యొక్క కోపమునెడల అన్నికి వశముచేసెను. సవనకృత్యంబులు = తాజనూయ యజ్ఞమునందలి క్రియాకలాపములు, సంధిల్లన్ = జరుగఁగా, ధర్మజున్ = ధర్మరాజును, బంధుక్షయంబును = బంధువులు నశించుటయు, అపదలన్ = అపత్తులలో, ముంచెన్ = మురుగఁజేసెను. నసూహావసీవల్లభున్ = నహుష మహాగాజును, భువిన్ = భూమిలో, పెద్దచెడుపాపపుర్వున్ = పెద్దదయిన పెద్దపామునుగా చేసెను. వేదఫలము = వేదము చదివినందులకు ఫలము, సామ వేదలన్ = సామవేదము చదియించినవారిని, అలయించెన్ = శ్రమపెట్టెను. మఱిములు = యజ్ఞములు భక్తి తక్కువయినయెడల ఎచ్చటను ఎక్కువ యైదును.

సీ. భవ్యుండు 'కలకేత బ్రహ్మయ్య' యవలీల,

బదడు చేపట్టినఁ బసిండి గాదె!

'మోళిగ మారయ్య' ముట్టిన మాత్రాన

కట్టెలు మేల్చి బంగారు గావె!

'కన్నడ బ్రహ్మయ్య' కరమర్థి ప్రవ్విస

కన్నపుమను కనకంబు గాదె!

‘శంకరదాసయ్య’ సమదృష్టిఁ జరణవి

శ్రమతల మర్థిఁ గాంచనము గాదె!

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కిట వేతె

కలిమి యేమికలిమి? కలిమి భక్తు

లెందు సరకుగొండ్రె యే...

౪౨

టీ. భక్తుడు = పూజ్యుడు, చదడు = బూడిద, పసిడి = బంగారము, ట్టెలు = కట్టులు, కన్నపుము = కన్నముఁగినుము, సమదృష్టిన్ = సరియైనచూపుతో, పరణాశ్రమతలము = పాదముంచినచోటు, భక్తికలిమి = భక్తిసంపద, కలిమిగా = సంపదగా, నేతెకలిమి = మితరమైనభాగ్యము, ఏమికలిమి = ఏమిభాగ్యము, భక్తులు, ఎందుకు, కలిమిన్ = డబ్బును, సరకు గొండ్రె = లెక్కచేయుదురా?

సీ. పరికింపఁగానల ‘సిరియాలు’ భక్తి భా

పంబున నక్కలశ్వంబులయ్యె

‘నేనాధినాథుని’ యీడితభక్తి ను

ధరిహేలి పువ్వులదండ యయ్యె

‘ముసిడి చొడయ’ భక్తి మోహంబుముసిండి

పంపులు తా తియ్యపంపులయ్యె

‘నమినంది’ భక్తి విన్నసువున నిర్మలా

దకము నిత్యము దీపతైలమయ్యె,

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కిటవేతె

కలిమి యేమికలిమి? కలిమి భక్తు

లెందు సరకుగొండ్రె యే...

౪౩

టీ. సిరియాలుఁడు, పనభక్తినిశేషముచే నక్కలను గుఱ్ఱములనుగాఁ జేసెను.

ఏలాధినాథునకు నుతికెక్కినభక్తిచే కత్తి పూలదండయై మెడలో వుడెను.
ముసిడి చాడయ్య భక్తిచే ముసిడిపండ్లను తియ్యనిపండ్లనుగా జేసెను. నమి
నంది యను నాతడు తనభక్త్యతిశయముచే నీటినే నూనెగాజేసి నిత్యదీప
ములను వెలిగించెను. ఇట్టిశ్వరభక్తులభాగ్యము నెట్టిభాగ్యమని చెప్పవచ్చును?
వారు సామాన్యమైన సంపదకై ప్రాకులాడరు.

సీ. 'బసవయ్య' కోపాన్ని భస్మమై పోవదే
పాపిబిజ్జలనరపాలుకలిమి

'యడపదరేవు' కాపాన్ని చే గాలదే
జగతిని నాటిరాజన్యుకలిమి

'యారాధ్యదేవు' కాపాన్ని నిస్తుషముగా
దేవెలనాటిచోడేండుకలిమి

'ధవళేశునామయ్య' దారుణకాపాన్ని
నెఱియదే యుదయావనీశుకలిమి

ఆ. గాన భక్తి కలిమి కలిమిగా కిటు వేతె
కలిమి యేమి కలిమి కలిమి భక్తు
లెందు సరకుగొండై యే...

౪౪

టీ. బసవయ్య కోపముచే బిజ్జల భూపాలుని సంపద భస్మమైపోయెను.
ఆరాధ్యదేవుని కాపముచే వెలనాటిచోళుని సంపద బూడిద యయ్యెను. ధవళేశు
నామయ్య దారుణకాపము నీయగా ఉదయావనీశునిసంపద నశించెను,
గాన భక్తికలిమియే కలిమి.

సీ. ధూపాపసరమున ధూపఘంటయుఁ దాను
హరుపురంబున 'కోహిళయ్య' యరిగె
శివుఁడు పుట్టెంచిన సితవారణము నెక్క
యభవుని గూడ'నం బన్న' యరిగె

ధర 'శంకరయ్య' శంకరలోకమున కేగె
ప్రమథు లుప్పొంగె దాశములతోడ
గుడియుఁ గోటయుఁ దాను గొనిపోయె వెండికొం
డకు మహాత్ముడు 'దీపదకలియారు'

ఆ. యనుట కెల్ల మొన్న మనమార కల్లయ్య
శంభుఁ జేరఁ జనఁడె సాక్షి వేతె
యేల ప్రత్యయంబు లే...

౪౫

టీ. ధూపావసరమున = ధూపము నిచ్చునమయమున, హరుపురంబు
నకు = కైలాసపురమునకు, పుత్తైచిన = పువిన, సిఠవారణాంబు = తెల్ల
వీనుఁగు, ఆభవునిఁ గూడన్ = ఈశ్వరునితో నై క్యమువెందుటకు, శంకరలో
మునకు = ఈశ్వరలోకమునకు

సీ. పురజనంబులుఁ దాను పరమేశుపురికిఁ బ్ర
ఖ్యాతిగా 'మలయు రాజయ్య' యరిగె
శివరాత్రి నేయుచు శివభక్తులును దాను.
వెండికొండకు 'మిఁమిండ' డరిగె
నల్లుడు కూతురు నతివయుఁ దాను నీ
శ్వరుఁగూడ 'మానకంజారు' డరిగె
పుత్రపౌత్రకళత్ర మిత్రాదులును దాను
దేవుఁ జేరఁగ 'జగదేవు' డరిగె

ఆ. ననుట కెల్ల మొన్న మనమార కల్లయ్య
శంభుఁ జేరఁ జనఁడె సాక్షి వేతె
యేల ప్రత్యయంబు లే...

౪౬

టీ. పురజనంబులును = పట్టణములోనిజనులును, ప్రఖ్యాతిగాన్ =
బాహుళ్యముగా, పరమేశుపురికిన్ = కైలాసపట్టణమునకు, వెండికొండకు =

కై లాసపర్వతమునకు, పుత్రపౌత్రకళత్రమిత్రాదులును = కొడుకులు మను
ములు స్నేహితులు మొదలగువారును, దేవున్ = ఈశ్వరుని.

సీ. ప్రజయుఁ దాను 'కుమారపాలఘూర్జగుఁడు'
హయాయాధుడై పోయె హరునిపురికి

రహి నెనుబదివేలరాజులతోడ చే
రమరాజు' పోవఁడే రజతగిరికి

దనదు వేశ్యయును దత్తఖులును దానును
బోడె 'మల్లణు' రుద్రభువనమునకు
నననేల వేయు 'నిమ్మవ్వ' యెడ్డినములు
సారిదిఁ గై లాసంబు సూరంగొనదె

ఆ. యిట్టి చిత్రమహిమ లితరసమయముల
నెనయఁ జూపి చెప్పిరేని కొంత
యిచ్చగింపవచ్చునే...

౪౭

టీ. ప్రజయు = ప్రజలును, హయయాధుడై = గుఱ్ఱము నెక్కినవాడై,
హరునిపురికి = ఈశ్వరునిపట్టణమునకు, రజతగిరికి = వెండికొండకు, (కై లాస
మునకు), తనదువేశ్యయును = తన యుగపుడుక తైయును, తత్తఖులును =
ఆమె స్నేహితులును, మల్లణు = మల్లణుఁడు, రుద్రభువనమునకు = ఈశ్వర
లోకమునకు, సారిదిన్ = క్రమముగా, చూఁగొనదె = స్వాధీనముచేసికొ
నదె, ఇతరసమయములన్ = ఇతరసిద్ధాంతములతో, ఎనయన్ = తగురీతిని,
ఇచ్చగింపవచ్చును = అంగీకరింపవచ్చును.

సీ. సకలేశు'మాదిరాజయ్య' చందంబున
నొగి నేడు నూరేడు లుండెనేని

'కుమ్మరగుండయ్య' కొమరుఁ బ్రాయము క్రియ
క్రమ్మఱ బడయంగఁ గలిగిరేని

'కరికాలచోడనికై వడి' గనకవ

రంబు దాఁ గురియింకఁ జాలిరేని
మెఱసి 'వంకయ'భంగి మొరటుఁబ త్తిరిగోసి
ముదిగొడ్డునను బాలుపిదికిరేని

ఆ. ద్రువమయేని కొంతయేమనవచ్చు గా
కిట్టులేని కుమతు లేమి యనిన
నే మనంగవచ్చు నే...

ర౪

టీ. ఏడునూరేడులు = ఏడునూరల సావత్సరములు, కొమరు బ్రాయము
= యౌవనము, క్రమమన = తిరిగి, పడయుగఁగలిగిరేని = పొందఁగలిగినచో,
కైవడిన్ = పల్లెకనకపర్వము = బాగారపుపర్వము, మొరటుఁబత్తిరి = చిరు
నువ్వు, ముదిగొడ్డునను = మునిగి ఆపును, ద్రువమయేని = స్థిరమైనచో.

సీ. హరియట దైత్యారి యగునేని యటు లేల
జాలంధరునకును నేల యోడె

హరియట యచ్యుతుం డౌనేని జరుఁ డని
యెడిబోయ వేటున నేల మడిసె
హరి యనంతుం డట యౌనేని రుద్రుచే
వీపు పెళ్ళున నేల విటునఁ బడియె
హరియట దుష్టసంహర్తయే యౌనేని
యిల జరాసంధున కేల తలగెఁ

ఆ. గాన హరికి నివియుఁ గారణనామముల్.
గావు పూజ్యనామకములుగాని
యెట్లు తప్ప దిట్లులే...

ర౫

టీ. దైత్యారి = రాక్షసులకు శత్రువు, అచ్యుతుండు = నాశనములేని
వాఁడు, బోయవేటున = బోయవాని బాణమున, అనంతుండు = అంతము

లేనివాడు, దుష్టసహార్త = దుష్టులను సహించువాడు, తలగె = తొల
గెను. (దూరముగా నుండెను.) కారణనామమున్ = ఆయాపనుల కారణమున
వచ్చిన పేర్లు. పూజ్యనామకములు = గౌరవార్థమున పేర్లు.

సీ. మెట్టినాడంట బలిఁ గట్టి వానునుఁ డేమి
యర్థించె వాడేమి యతని కొసఁగె
వధియించె నటుల రావణుని రాఘవుఁడు వీఁ
డేమి నిర్జించె వాడేమి గడచెఁ
గాఱించెను హిరణ్యకశిపు నృసింహువీఁ
డేమి ఖండించె వాడేమి గనియె
హరియించె నట హిరణ్యాక్షు సూకరుఁడు వీ
డేమి భంగించె వాడేమి మడిసె

ఆ. యంతవట్టు నీశ్వరాజ్ఞయ కాకయ
పగరఁ బడయనున్న వారె కర్త
లిందు నందు నే...

౫౦

టీ. మెట్టినాడంట=అణగఁ ద్రొక్కినాడంట. వాడు ఏమియర్థించెన్
= ఏమికోరెను, వాడు = బలి, నిర్జించెన్ = జయించెను. కాఱించెను =
హింసించెను, వాడు = హిరణ్యకశిపుఁడు, కనియెన్ = పొందెను. సూక
రుఁడు=పరాహమూర్తి, భంగించెన్=పాడు చేసెను, వాడు హిరణ్యాక్షుఁడు.
మడసెన్ = పాడయ్యెను, యంత వట్టును = అంత వఱకును.

సీ. వసుధ నేడ్వారు ద్రవ్యగఁ బంపఁడే జైన
తతులను 'దేవర దాసమయ్య'
వశిగాలి కొట్టుల వైపింపఁడే జైన
పటలంబు జ్ఞానసంబంధి మధుర

జనలాంఛనులఁ గని యినువఁజ్ఞులఁ ద్రోవ్వ

ననుపఁడె 'నిడుమార జనవిభుండు'

దహనేవ జలధిప్రోధనిలోన జైనప ధర్మశాస్త్రవిషాద
న్నలఁ ద్రుంపఁడే తినార్తికయ యేరసు ? చిత్తశుద్ధి కరక

ఆ. గాన భక్తతతికి గణుతింప చీల్చండ

బంటిగావు జైనపల్వలంబు

లెన్న నేల వేయునే...

౫౧

టీ. శివభక్తులు జై నులను వందలకొలది సమయింపఁజేయుట దీనివలన తెలియుచున్నది. జైనుల నేజీ చిన్న సరస్సులను దాఁచుట శైవులకు చీలమండ బంటి.

సీ. జైనంబు శ్రుతిబాహ్యమానంబు ప్రత్యయ

హీనంబు నిరయసంధాన మగుట

జైనంబు స్వర్ణాసుమానంబు విగతావ

ధానంబు పరమాత్రసూన మగుట

జైనంబు పుణ్యవిహీనంబు బంధావి

లీనంబు మిథ్యాభిమాన మగుట

జైనంబు కృత్రిమాసూనంబు ధూపిత

జ్ఞానంబు ఊణికావధాన మగుట

ఆ. సాంఖ్యతోండఁడాచి జైనంబు నిరసించి

భక్తుడై మహాసుభావుఁ డగుట

యెఱుంగరయ్య జైనులే...

౫౨

టీ. జైనంబు = జైనమతము, శ్రుతిబాహ్యమానంబు = శ్రుతులకు దూరమైన ప్రమాణకాస్త్రము, ప్రత్యయహీనంబు = నవ్వుతగనిది, నిరయసంధా

నము = నరకమును కూర్చునది, స్వర్గానుమానము = స్వర్గము విషయమై
 సందేహముకలది, వికాతావధానము = ఏకాగ్రతలేనిది, మిథ్యాభిమానము =
 వృద్ధమయిన అభిమానముగలది, పుణ్యవిహీనము = పుణ్యరహితమైనది, బాధా
 విలీనము = బాధముచే కలవమయినది, కృత్రిమానము = మిక్కిలి
 కృత్రిమముతో గూడినది, ధూషితజ్ఞానము = జ్ఞానము చెదరగొట్టునది,
 త్పాతకావధానము = తపాకాలముచూస్తే మే నిలుచు చితైకాగ్రతగలది.

సీ. బౌద్ధులు వేదవిరుద్ధులు భవపాశ

బద్ధులు దుఃఖసమృద్ధి మనియు

బౌద్ధులు విగతవిశుద్ధులు సత్యాను

బద్ధులు శాస్త్రవిరుద్ధ మనియు

బౌద్ధులు లోకనిషిద్ధులు సుకృతాన

బద్ధులు దుష్కర్మబద్ధ మనియు

బౌద్ధులు మోహసంబద్ధులు విజ్ఞాన

విద్ధులు సాక్షాదబద్ధ మనియు

ఆ. 'సాంఖ్యతొండ' డాది సమయము నిరసించి

భక్తుడై మహానుభావుడగుట

యెఱుగరయ్య బౌద్ధులే జై నులే.

౫౩

టీ. బౌద్ధులు = బౌద్ధమతము, వేదవిరుద్ధులు = వేదములకు విరుద్ధమయి
 నది, భవపాశబద్ధులు = సుసాహసముచే బంధించునది, దుఃఖసమృద్ధి =
 దుఃఖములయొక్క పెంపుతో గూడినది, విగతవిశుద్ధులు = శుద్ధిలేనిది, అన
 త్యానుబద్ధులు = అనత్యముతో గూడినది, లోకనిషిద్ధులు = లోకములో నిషే
 ధించబడినది, సుకృతానబద్ధులు = పుణ్యవిరహితమైనది, దుష్కర్మబద్ధము =
 చెడుకములతో గూడినది, మోహసంబద్ధులు = మోహముతో గూడినది,
 విజ్ఞానవిద్ధులు = త్పాతకవిజ్ఞానవాదముతో గూడినది, సాక్షాదబద్ధము = ప్రత్య

క్షమైన ఆబద్ధము (అని సాంఖ్యతొండడు మున్నగువారు ఆసిద్ధాంతమును వదిలి శివభక్తులై మహానుభావులగుటచే జైనబౌద్ధములను వదిలి శైవమును గ్రహించవలయుననుట.

సీ. పరమశూన్యవచోవిపాకంబు దుష్క్రియా

నీకంబు మిగులఁ జార్వాక మనియు

నా స్తికతాన్వర్థనరకలోకంబు దు

ర్వర్తనైకంబు చార్వాక మనియు

విప్రవిరుద్ధవివేకంబు విహితదు

ర్వాక్యలోకంబు చార్వాక మనియు

కలికాలకలుషసంగతి కాదనికరంబు

సాత్త్వికైకంబు చార్వాక మనియు

ఆ. 'సాంఖ్యతొండ' డాదిసమయంబు నిరసించి

భక్తుడై మహానుభావుఁ డగుట

యెలుంగరయ్య వాడు లే...

౫౪

టీ. పరమశూన్యవచోవిపాకంబు = మిక్కిలిగ శూన్యవాదమును చెలుపు వార్షణికముగల, దుష్క్రియానీకంబు = చెడుపనులసమూహముగలది, నా స్తికతాన్వర్థనరకలోకంబు = దేవుడు లేదనుటకు సార్థకముగ నరకలోకము నిచ్చునది, దుర్వర్తనైకంబు = చెడువర్తనము ప్రధానముగా గలది, విప్రవిరుద్ధవివేకంబు = బ్రహ్మణులకు విరుద్ధమున జ్ఞానమును చెలుపునది, విహితదుర్వాక్యలోకంబు = మార్పుబడిన చెడువాక్యసమూహముగలది, కలికాలకలుషసంగతికి = కలికాలమునందలి పాపములు ధగులుటకు, అదినికరంబు = మొట్టమొదటిస్థానము, సాత్త్వికైకంబు = పాపములు ప్రధానముగా గలది, చార్వాకమను సాంఖ్యతొండడు తొల్లిటిచార్వాకసిద్ధాంతమును, (దేవుడు లేడు, శూన్యమునుండియే జగత్తు బయలుదేరును, శూన్యమునందే

లీనమగును, దేహము నశించినతరువాత మిగులున దేదియు నుండదను మతమును, పదలెను.

సీ. తను పధించినమనుష్యుని నేడు నాళ్లకుఁ
బడయఁడే 'కిన్నెర బ్రహ్మవిభుఁడు'
పదు నేడుదినముల 'బసవన్న' బడయఁడే
యవలీల 'ముసిడి చౌడయ్యగారు'
మొసలి మ్రింగినయట్టి వసుధామరునిపుత్రుఁ
బడయఁడే 'యేడేండ్ల 'కొడయనంబి'
పెక్కిమి శల్యముల్ చిక్కియున్న వధూటిఁ
బడయఁడే 'యేడేండ్ల 'కొండపిళ్ల'

ఆ. గాన భక్తవరులు కాలవశంబున
భేద మనెడికాలవాదినోరు
నెడమకాలం దాతురే...

౫౫

టీ. ఏడునాళ్లకు = ఏడురోజులను, పడయఁడే = పొందఁడా! వసు
ధామరునిపుత్రుఁ = బ్రహ్మజకుమారుని, పెక్కిమి = పెక్కుమాటలే! కల్య
ముల్ చిక్కియున్న = ఎముకలుమాత్రము మిగిలియున్న, వధూటిఁ =
భార్యను, కాలవాదినోరున్ = కాలమే వైషమని వాదించువానినోరును,
ఎడమకాలన్ = ఎడమకాలితో, తాతురు = తన్నుదురు.

సీ. తూలు నాగాలిచే దూలునా మెట్టలు;
తూలపు మేఘముల్ తూలుఁగాని
తేలు నావఱదచే దేలునా గుండ్లును?
దేలపు బెండ్లును దేలుఁగాని
పేరు నాచల్లచే తేరునాక్షీరాబ్ధి?
పేర దావులపాలు పేరుఁగాని

గ్రాగునా వహ్నిచే గ్రాగునా సురమణుల్ ?
గ్రాగునా లోహముల్ గ్రాగునా

ఆ. యట్లుకాలవశత నణగరుభక్తులు
కుటిలమానవులనగుదురుగాని
యీహితానుషంగయే...

౫౬

టీ. తూనునాగాలిచే = ఎగిరెడిగాలిచే, మెట్టలుతూలునా=పర్వతము
లెగురునా ! తూలుపు = ఎగురుపు, మేఘముల్ దూలుగాని = మేఘములు
ఎగురునుగాని, లేలునావణదచేన్ = మీదికిలేలు ప్రవాహముచే, గుండ్లును =
ఇనుపగుండ్లు, బెండ్లును=తేలికయైన కట్టముక్కలు, పేరు నాచల్లచే = ఘనీభ
వింపచేయుమట్టిగచే, ఊరాభి=పాలనముద్రము, పేరునా=లోడుకొనునా ?
సురమణుల్ = దేవతామణులు, గ్రాగున్ = కరగును. అరీతిగనే కాలవశమున
భక్తులు అణగిపోరు. కుటిలమైన మనుజులే అణగిపోయెదరు.

సీ. కలమంగు దిరుగునే కాక పంటకముల
చవులు దా నెలుగునే చట్టువంబు
కనకమై మోయునే కాక శ్రీగంధంబు
మేలేమి యెలుగునే గాలిగాడు
కలిసి యొక్కటనుండు గాక యానెత్తమ్మి
కంపే మెలుగునే కాకిచ్చి
కైకొని యుండునే కాక రత్నంబుల
మర్యాద యెలుగునే మ్రానిపెట్టి

ఆ. యట్లు చదువుగాక యాగమనిగమార్గ
సారభక్తిమహిమ జగతి వెట్టు
లేమి యెలుగు, నేర్తురే...

౫౭

టీ. కలయంగన్ = బాగుగా, మాటకములచవులు = పండిన పదార్థములరుచులు, చట్టుపంబు = మాటల్రెడ్డు, కనక = చూడక, మైమోయునేగాక = ఒడలిమీద మోయునేకాక, శ్రీగంధంబుసేలు = మంచిగంధము యొక్క మంచితనము, గాలిగాఁడు = గాడిద, కలిసి = కూడి, ఒక్కటన్ = ఒక్కచోట, ఊడుంగాక = ఊడిన నుండనీ, ఆనెత్తమ్మికంపు = పద్మము యొక్కపరిమళము, కాకిచిప్ప = నత్తగుల్ల, కైకొనియుండునేగాక = లోపల పెట్టుకొనియుండును గాని, రత్నంబులమర్యాద = రత్నములవిలువ, మ్రాన పెట్టె = కట్టపెట్టె, అట్లే, చదువుగాక = వేదకాస్తాదులు చదువుదురుగాక, అగమనిగమార్థసారభక్తిమహిమ=అగమములలోను వేదములలోను సారమయిన భక్తియొక్కమహిమను, అజ్ఞానులేమి తెలియనేర్తురు !

సీ. యుక్తంబుగా నాది “సూర్యపుండ్రం ద్విజః
కుర్యా” త్తనంగ నుదారఫణితి

నత్తరువాత నత్యంతించు “విల
యాపికదాచన”యనంగ నుటియు

నయ్యపరార్థమం “దద్భుతాకారేణ
చ త్రిధా” యన సమానంబు మీట

నదియును జన్న “భిద్యతి యమకింకరై”
రని సంఘటించు శ్రీస్కాందసూక్తి

ఆ. యిట్లు శ్రుతులుపల్క నెట్లొకో జనులూర్ధ్వ
పుండ్ర ధారణములన పొలిసిపోదు
రీహితానుషంగయే...

గీ.

టీ. ద్విజః = బ్రాహ్మణుఁడు, ఊర్ధ్వపుండ్రం కుర్యాత్ = ఊర్ధ్వ పుండ్రమును ధరింపవలయును, అద్భుతాకారేణచ త్రిధా = అద్భుతమైన

ఆకార మేర్పడునట్లు మూడురేఖలుగలుగ వ్రాసికొని, అదియును చన్నన్ = అట్లుచేయనిచో, యమకింకరైశ్చిన్యతి = యమకింకరులచే బిడింపబడును, పాలిసిపోదురు=విరక్తులగుదురు.

సీ. క్రమమున “నూర్ధ్వపుండ్రంచ శూలంచ నా”

నూర్ధ్వపుండ్రంబు శూలోపమంబు

జన “వర్తులం చార్ధచంద్రకం” బన వట్టు

నై నెలవంకలై యధి నొసల

నిట “లలాటే ధారయిష్యంతి నామను

షాః పాపకర్షణ” యనంగ నిట్లు

దుర్మనుష్యులు పాపకర్తు లంచును బరా

శరపురాణసూక్తిసరణి మ్రోయు

ఆ. నిట్లు శ్రుతులుపలుక నెట్లాకో జచులూర్ధ్వ

పుండ్రధారణములఁ బొలిసిపోదు

రీహితానుషంగ...

౫౬

టీ. ఉర్ధ్వపుండ్రంచ త్రిశూలంచ=ఉర్ధ్వపుండ్రమును త్రిశూలమును నాన్ = అనుటవలన, ఉర్ధ్వపుండ్రంబు = నిలువుగాపెట్టుకొనిన భస్మపురేఖ, శూలోపమంబు = త్రిశూలముతో సమానమైనది. వర్తులం చార్ధచంద్రకంచ = గుండ్రనిది, ఆర్ధచంద్రాకారమైనది, వట్టువలై = గుండ్రనివై నెలవంకలై = చంద్రవంకవలై నుడినవై, అచుమషాః = మనుజులు కాని వారు, పాపకర్షణః = పాపపుంబనిచేయువారు, లలాటే సధారయిష్యంతి = నొసట విభూతిని ధరింపరు.

సీ. లాలితంబుగ “వర్తులంచోర్ధ్వపుండ్రజం”

బనుచు సాంఖ్యమున భావ్యముగ మ్రోయు

గతి “సధార్యం వైదికైర్జనై” రని మాన

వపురాణమునను భావ్యముగ మ్రోయు

ప్రకటించి “యార్థ్యపుండ్రముఖం న దృష్ట్వాచ”
 యనుచు మనుస్మృతియందు మ్రోయు
 భువి “నశుద్ధం చోర్థ్యపుండ్రంచ చక్రాంక”
 మనుచు సాంబపురాణమునను మ్రోయు

ఆ. నల్లు శ్రుతులు పలుక నెట్లొకో జను లూర్థ్య
 పుండ్ర ధారణములఁ బొలిసిపోదు
 రీహితానుషంగ.....

౬౦

టీ. ఊర్థ్యపుండ్రజం=ఊర్థ్యపుండ్రముగ ధరించినభూతి, వర్తులంచ=వర్తులాకారమైనదియును, వైదికైశజనైః = వేదమార్గమందు సంచరించెడి జనులచే, నధార్యం=ధరింపఁదగనిది, ఊర్థ్యపుండ్రముఖం=ఊర్థ్యపుండ్రముతోఁ గూడిన ముఖమును, నదృష్ట్వాచ=చూడకయును, ఊర్థ్యపుండ్రంచ చక్రాంకంచ ఊర్థ్యముగా నామమును, చక్రాకితమును, నదృష్ట్వాచ=చూడక, (ఈ పద్యమున విధిని పేర్చుములు రెండును గూడి భూతి ధరింపఁదగినదనియు, తప్త చక్రాకితములను ఊర్థ్యపుండ్రము (నామములు తాల్పుటను) కూడదనియు, చేలియఁజేయఁజూడనిది.)

సీ. ఇల “నాంకయేన్నదహేద్దేహ” మని సమ
 ర్థించుబోధాయన శ్రుతి వచించి
 లలి “దేవతాయుధలాంఛనై” యని నిర
 సించు శాతాతపశ్రుతి వచించి
 “లోహతప్తసుర్లోహదండిన” యుచ్చ
 రించున సయ్యమశ్రుతి వచించి
 నెన “నాంకయేన్నదహేద్ధాత్ర” మనుచు ని
 పేర్చించు సయ్యమశ్రుతి వచించి

అ. యిట్టిశ్రుతులు పల్క నెట్టాకో శంఖచ
క్రాంతకణముల మర్త్య లణగిపోదు
రీహితానుషంగయే...

౬౧

టీ. దేహాన్ = దేహములు, నాకాయేత్ = ముద్రించుకొనకూడదు,
నదహేత్ = శస్త్రముచేయకూడదు (వైష్ణవమతములో చెప్పినరీతిని శస్త్ర
ముద్రాకీతము చేయకూడదనుట), దేవతాయుధబాంధవై = దేవతల ఆయుధ
ములను గుర్తుగా ధరించుట చేతను, నిరసింతున్ = కాదనుచు, లోహాతస్త్రతనుః =
లోహముచేత గాల్చబడిన శరీరముగలవాడను, లోహదాడి = లోహదండము
గుల్పువాడను, న = కూడకూడదు, నాకాయేత్ = ముద్రించుకొనకూడదు,
నదహేత్ = కాల్చకూడదు.

సీ. “ఆయుధై శంఖచక్రాద్యై” రనుచు బ్రసి
ద్ధముగ మానవపురాణము ఘటించ
సరి “నసంభావ్యాద్విజాతయో” యని యప్పు
రాణంబు మఱియు తారక ఘటించ
పోరి “నదహేచ్ఛక్రపూర్వకై” రని పగా
శరపురాణమున మానతఘటించ
“నవినాధికశ్శివలాంఛితో” యనుచు శ్రీ
యజ్ఞవైభవఖండ మది ఘటించ

ఆ. నిట్లు శ్రుతులుపలుక నెట్టాకో శంఖచ
క్రాంతకణముల మర్త్య లణగిపోదు
రీహితానుషంగయే...

౬౨

టీ. శంఖచక్రాద్యై = శంఖముచక్రము మొదలయిన, ఆయుధై =
ఆయుధములతో, న = కూడకూడదు, నసంభావ్యాద్విజాతయః = ఆట్టి
చిహ్నములగల బ్రహ్మణులు గౌరవించఁగలిగినవారుగాదు, చక్రపూర్వకై =

చక్రము మొదలగువానిచే కాల్చుగూడదు, నవివా. అధికశ్శివలాంధితః = శివుని దాల్చుటకంటె అధికముకూడదు.

— శకరుండు బ్రహ్మణుడగుట —

సీ. భాసురంబుగ “మహాబ్రహ్మణమీశాన”

మనుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక
యంచితంబుగ “విరూపాక్షంస్విజోత్తమం”

బసుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక
నలిమీఱుగా “బ్రహ్మణోరుద్ర పవేతి”

యసుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక
యుపమింపగా “బ్రహ్మణోభగవాన్రుద్ర”

యచుసూక్తి శివుడె బ్రహ్మణుడుగాక

ఆ. హరియు నజుండు తెలియు నాక్షత్రియుండుకో
మటియుంగాఁగ వేదమతము పేర్చి

నీహితాం పంగ...

౬౩

టీ. మహాబ్రహ్మః, ఈశానః = గొప్పబ్రహ్మణుడైన ఈశ్వరుని, అను
సూక్తిన్ = ఆనువచనముచే, శివుడె, బ్రహ్మణుడుగాక, ద్విజోత్తమమ్ =
ఉత్తమబ్రహ్మణుడైన, విరూపాక్షమ్ = ఈశ్వరుని, భగవాన్రుద్రః = భగ
వంతుడైనరుద్రుడు, బ్రహ్మః = బ్రహ్మణుడు, హరియున్ = విష్ణు
మూర్తియు, అజుండున్ = బ్రహ్మదేవుడు, (క్షత్రియుండు కోమటి కాఁగా
శివుండు బ్రహ్మణుడని వేదము పెప్పుచే నెలియుచున్నది.)

సీ. రతి “ఋతం సత్యం పరంబ్రహ్మ”మనఁగ మా

పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

పరువడి “తత్సం బ్రహ్మే”తి యనఁగ మా

పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

మొగి “బ్రహ్మణే లింగమూర్తయే” యనగ మా
 పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక
 పరగంగ “నో మితి బ్రహ్మణే” యనగ మా
 పరమేశ్వరుడె పరబ్రహ్మగాక

ఆ. వేదసూక్తిగలదె వేతె పరబ్రహ్మ
 మిదియె నిశ్చయార్థ మెఱుంగ కితరు
 లెట్లెఱచిన నేమియే...

౬౪

టీ. పరబ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము, ఋతం సత్యం=త్రికాలములయందుం
 డెడి సత్యస్వరూపము అనిచెప్పినపరబ్రహ్మ మిశ్వరుడుగాక నేట్రొకడగు
 నా? అతః పరబ్రహ్మ=కేహోద్రియాదులకంటె వేఱయి సూక్ష్మమయినది పర
 బ్రహ్మస్వరూపము. లింగమూర్తయే=లింగాకారమున వ్యక్తమయిన, బ్రహ్మణే=
 పరబ్రహ్మకొఱకు, ఓమితి బ్రహ్మణే=ఓంకారస్వరూపుడు, ఓంకారప్రతిపాద్యుఁ
 డు అగుపరబ్రహ్మము, వేదసూక్తిన్=వేదవాక్కులలో, వేతె పరబ్రహ్మగలదే?

సీ. చతురాస్యతంత్ర విష్వక్సేసు సంహరిం

పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య

కమలజపుత్రు దక్షప్రజాపతి హరిం

పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య

తనకూఱు గవయు పితామహు నేచి చం

పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య

బ్రహ్మాండములు హరిబ్రహ్మలు వెలయు జం

పగ నాడు పొందని బ్రహ్మహత్య

ఆ. యజునిశిరముఁ ద్రుంపునంతనే పొందెనా

యిది య ని శ్చయార్థ మెఱుంగ కితరు

లెట్లెఱచిన నే...

౬౫

టీ. చరణాన్యతంత్రీన్ = బ్రహ్మదేవుని తంత్రీయైన. విష్వక్సేనున్ = విష్వక్సేనుని, కమలజపుత్రున్ = బ్రహ్మదేవుని కొడుకైన, దక్షప్రజాపతిః = దక్ష ప్రజాపతిని, కూతుఁగఁదయు = కూతురితోఁగొడుకొను, శితామహున్ = బ్రహ్మదేవుని, బ్రహ్మాండమును = సమస్త లోకములు, హరిబ్రహ్మలు = విష్ణువును బ్రహ్మదేవుఁడును, తెలయంగన్ = ఎదురుగా నుండఁగా, బ్రహ్మహత్య = బ్రహ్మణుని వధించుటవలన, గలుగుపాపము, అజానిశరము = బ్రహ్మదేవుని శిరస్సును, త్రుంపు సంశనే = త్రుంపజేసినంశనే, వచ్చెనా ?

- సీ. సరి “న సంఖ్యాతాశ్చహరయో” యనెడినట్లు
 గాన విష్ణువులు పెక్కండ్లు గలరు.
 తగ “నసంఖ్యాతాః పితామహాః” యనియెడు
 గాన బ్రహ్మలును పెక్కండ్లు గలరు
 యిల “నసంఖ్యాతాస్సురేంద్రాశ్చ” యనియెడు
 గాన నింద్రులును పెక్కండ్లుగలరు
 గతి “నసంఖ్యాతాశ్చ కాలాశ్చ” యనియెడు
 గాన గాలురును పెక్కండ్లుగలరు

ఆ. ఎల్లశ్రుతులు “నిత్యవకోమహేశ్వరో”

యనుట నొక్కరుండె యభవుఁ డనుచు

నిట్లు నిశ్చయింప కే...

టీ. అసంఖ్యాతాః = లెక్కపెట్టుటకు శక్యముగానివారు, హరయః = విష్ణువులు, పెక్కండ్లు = చాలమంది, పితామహాః = బ్రహ్మలు, సురేంద్రాశ్చ = దేవేంద్రులును, కాలాశ్చ = కాలరుద్రులు. నిత్యః = నిత్యుడైన. మహేశ్వరః = పరమేశ్వరుఁడు, ఏకః = ఒక్కఁడు.

సీ. కాము హరించుటఁ గామహరుం డనఁ

గాముండు హరుఁడు నొక్కరుండె యగునె ?

కాలు హరించుట గాల హరుం డన

గాలుండు హరుండు నొక్కరుడె యగునె ?

పురములు హరియింప బురహరుం డన నొప్పు

బురములు హరుండు నొక్కరుడె యగునె ?

హరిని హరించుట హరిహరుం డనగ నా

హరియు హరుండు నొక్కరుడె యగునె?

ఆ. యాగమంబులందు హరిగహ్వరాంతర

మనెడి నిశ్చయాగ మరయ కితఁ

లెట్లుచిన నేమి...

౬౭

టీ. కామ హరించుట = మన్మథుని భస్మముచేయుటచే, కామహరుండు = కామహరుఁ డని యవఁగా, హరుండు = మన్మథుడు, హరుండు = ఈశ్వరుండు, ఒక్కరుడె = ఒక్కడే యగునా? హరి = యముని, కాలిండు = యమధర్మరాజు, పురములు = మూడుపురములు, హరిని = విష్ణువును.

సీ. నీవు త్రివిక్రము నెట్లు కోలెము

ప్రశ్ననవిడిచి చేపట్టుకున్న

నీవు విష్వక్సేను నిశితశూలమున

జిత్తరంబుగఁ జిమ్మి యెత్తుకున్న

నీవాదినరసింహు నెఱయ తత్కాలిపించి

పెంపార గద్దె బెట్టింపకున్న

నీవాదికోడంబు నిర్జించి తన్ని యా

దంష్ట్రంబు నురమునఁ దాల్చుకున్న

ఆ. హరిహరాహ్వయమున కర్థ మెఱుంగక

హరిహరుండు నొక్కఁ డనెడువాండ్ర

నెట్లు దెలుపవచ్చు...

౬౮

టీ. త్రివిక్రమున్ = త్రివిక్రమావతారుడైన విష్ణువుని, నెట్టిణన్ = వెంటనే, కోలేము = వెన్నెముక, చిత్తరాబుగ = చిత్తముగా, చిమ్మి = మీది కెగురవైచి, తిత్తి = చర్మము, గడ్డెన్ = సీహాసనముపై, అది కొడంబు = అది షరహావతారమును, దుష్ట్రాబు = కోతి, హరిహాహ్వయమునకు = హరిహారుడు అను పేరునకు, హరి హరుండు నొక్కఁడు = ఇద్దఱు ఒక్కరే, అనిచెప్పెడు వారికి ఏమిచెప్పవలె.

సీ. నీవు వేదవ్యాసునిజభుజాస్తంభంబు

దెంపించి కేల నెత్తింపకున్న

యాహవనీయాగ్ని హరిశిరంబు నడంగ

నేచి నీకింకరుఁ డేయకున్న

వైకుంఠర క్తంబు వారక నీచేతి

పలకఫాలంబునఁ బట్టకున్న

మత్స్యవతారాది మధుసూదనావతా

రంబులు నీచేత మ్రగ్గకున్న

ఆ. హరిహరాహ్వయమున కర్థ మెఱుంగక

హరిహరుండు నొక్కఁ డనెడువాండ్ర

నేమి దెలుపవచ్చునే.....

౭౦

టీ. వేదవ్యాసు = వేదవ్యాసుని, నిజభుజాస్తంభంబు = తన భుజమునెడి స్తంభమును, కేలన్ = చేతితో, నీకింకరుండు = నీ సేవకుండు, ఏయకున్నన్ = వేయకుండిన, మ్రగ్గకున్న = అణగి పోతుండిన.

— శివుండు వియ్యం డగుట —

సీ. నీకపర్ధంబున నెఱిఁజుట్టిన యనేక

కమలజాచ్యుతకపాలములు సాక్షి

నీయురస్థలమున నెఱిన్ ప్పు వారాహ

దంష్ట్రా స్థిరూర్తా స్థితతులు సాక్షి

నీయామ్యభుజమున నేడు పాయకయున్న
 పద్మనాభునికే బరము సాక్షి
 నీయురస్థులము సన్నిహితమై యున్ననా
 నామరస్థూలశల్యములు సాక్షి
 ఆ. నీజగత్ప్రసిద్ధ నిత్యత్వముకు బ్రహ్మ
 విష్ణువాదిసుర లనిత్యు లగుట
 కేల ప్రత్యయంబు లే...

౭౦

టీ. నీకవర్ధుని = నీజటాఘాటముగా, నెటిన్ = అందముగా,
 కమలజాచ్యుతకపాలములు = బ్రహ్మ విష్ణువులపుట్టెలు, నీయురస్థులమున = నీ
 రొమ్మనందు, వారాహాదు...తతులు = వరాహావతారముయొక్క కూర్మావ
 తారము యొక్క యముకలప్రగులు, నీయామ్యభుజము = నీయెడమభుజము
 నందు, పాయకయున్న = విడిపెట్టుకుండకున్న, పద్మనాభునికే బరము = విష్ణు
 మూర్తియొక్క శరీరము. (శివునియెడమభాగము గౌరి, ఆమె విష్ణుస్వరూపిణి
 యగుట నిట్లువర్ణింపఁబడినది.) నానామరస్థూలశల్యములు = అనేక దేవతల
 పెద్దపెద్దయెముకలు, నీజగత్ప్రసిద్ధనిత్యత్వమునకు = నీయొక్క అజీమలబోధ
 బ్రసిద్ధమైన, నిత్యుడగుటకును, బ్రహ్మవిష్ణువాదిసురలు = బ్రహ్మ విష్ణువు మొద
 లగుదేవతలు, అనిత్యులగుటకు = నిత్యమైనవారు కాకుండుటకు, విలప్రత్య
 యంబులు = తార్కాణములే!

సీ. విద్యావిదుం డైన విప్రీడు మృతుం డైన
 నగుం గాక విద్యకు హాని గలదె?
 తరి నగి దీన యద్దముపడ్డ జెడు గాక
 ప్రతిబింబమునకు విపత్తగలదె?
 యిలజలం బింకిన నింకు గా కందు దా
 చందురునకు మఱి క్షయము గలదె?

కడవపోయిన బోవుగాక తన్నధ్యసం
పుటమైన బయటకు బోకగలదే?

ఆ. యట్ల సర్వమును లయంబు బొందినను స
ర్వాత్మడైన యంబికాధవునకు
నెందులయము గలదె యే...

29

టీ. విద్యావిద్యుడైన = విద్యులను తెలిసిన, విప్రుడు = బ్రాహ్మణుడు,
మృతుడైనన్ = చనిపోయినను, విద్యకు = చదువునకు, ప్రతిబింబమునకు =
అద్దములో కనబడు తననీడకు, జలంబు = నీరు, ఇకినన్ = ఇకిపోయిన,
చందురునకు = సీటిలో ప్రతిఫలించుచున్నదనకు, త్నయము = నాశము,
తన్నధ్యసంపుటమైన = కడవబోయిననున్న, బయలుకు = ఆకాశమునకు, పోక =
పోవుట, లయంబు = నాశము, అంబికాధవునకు, గౌరీభర్త యగునీశ్వరునకు.

సీ. మృత్యువు బడవైచి మెడద్రొక్కి కోటలు
పెరకడే యొకగణం బిరవునొంది

సకలాభిజలములు నొకగణం బొక్కట
దెగద్రావి గట్టున దేప్పువట్టె
దీవు లేడును ద్రిప్పి తిరుగుచక్రమునట్ల
పడి నొక్కగణమందు వైచె నట్టి
బడబాగ్ని దిగిచి బొట్టిడుకొని యొకగణం
బానందమున సోలియాడె నట్టి

ఆ. యిట్టి చిత్రమహిమ లెవ్వరికున్నవి
తలచ మిగణేశ్వరులకె గాక
యేమి చెప్పవచ్చునే...

23

టీ. ఇరవునొంది = అవకాశమును జూచుకొని, సకలాభిజలములు =

సముద్రములాని నీళ్లన్నియు, తేన్నవట్టెన్ = తేన్నెవ, తగిచి = బయటికి
వాగి, సోలియాడె = మైకముతో నాడెను.

సీ. ఎనుబోతు కొమ్ములు నైరావతముదంత
ములు దూసి కోలాటముల కమర్చి
మందర మలయాదిమహాసీయభూధర
ములు కేళికర్పటములుగ జేసి
యాదికూర్తము పృష్ఠమందు వాసుకీ గూర్చి
పారిచి ద్రిప్పి త్రిప్పటంబుగ నొనర్చి
కోరి త్రివిక్రముకోలెమ్ము ననుబ్రహ్మ
తలపును ననిచి ఛత్రం బొనర్చి

ఆ. యయ్య మీగణంబులాడుదండ్రులు కల్ప
వేళ నిట్టిలోకవిస్త్రయంబు
లెల్ల నీవెటుంగు దేకాపు...

౭౪

టీ. ఎనుబోతుకొమ్ములు = దున్నదీకొమ్ములు, నైరావతముదంత
ములు = ఇంద్రుని యేనుగుదంతములు, మందర...భూధరములు = మంద
రము మలయము మొదలుగుపర్వతములు, కేళికర్పటములు = అటకయిన తాళపు
చిప్పలు, త్రిప్పటంబు = చొంగరము, కోలెమ్ము = వెన్నెముక. బ్రహ్మకల
పునుక = బ్రహ్మశిరస్సునందలి పుట్టి, అనిచి = ఉంచి, ఛత్రము = గొడుగు.

సీ. కులగిరుల్ పేరుగా గ్రుచ్చి యొప్పు ధరించు
పర్వతాభరణుడ న్భద్రగణము
వారకలయవేళ మేరువతనుగాగ
మేరుపాతను డనుమేటిగణము
బ్రహ్మాండతతులు హారముగ వైచి నటించు
రుండాభరణుడ ను దండి గణము

అజహరికుండంబు లాభరణముజేయు

రుండాభరణు డనురుద్రగణము

ఆ. ఇట్టి చిత్రమహిమ లెవ్వరికున్నవి

తలఁప మీగఁజేళ్ళరులకె గాక

యేమి చెప్పవచ్చునే...

271

టీ. కులగిరుత్ = కులపర్వతములు, పర్వతాభరణుడన్ = పర్వతములు ఆభరణముగాగలవారను, వారక = వెనుకకుదీయక, లయవేశన్ = ప్రళయసమయమునందు, మేరుపాతనుడు = మేరుపర్వతమును బడవేసినవాడు, బ్రహ్మాండతతులు = బ్రహ్మాండములగుంపులు, రుండాభరణుడు = పుట్టెలు ఆభరణముగాగలవాడు, అజహరిదుండబులు = బ్రహ్మ విష్ణువులపుట్టెలు చిత్రమహిమలు, విచిత్రమైన గొప్పతనములు.

సీ. భవు భజించినవాడు పౌండ్రకవాసుదే

వుం డయ్యె నే భృగు దండిశాప

హరి పదిమార్లు తిర్యగ్యోసులందు మా

నవయోసులందు దైన్యమునఁ బుట్టి

చెడువనావస్థల సొలయుచు శివలింగ

ముల దశయవతారములను లింగ

ములఁ బ్రతిష్ఠించి యిమ్ముల మత్స్యకేశ్వర

కూర్చెశ్వరాదులఁ గొల్చి ధన్యుఁ

ఆ. దైన్యవిధిని మఱచి హరుచేత మడిసిన

వాడు దేవుఁ డొక్కొకడి యథార్థ

మెలుంగ కఱతు రజ్జులే...

272

టీ. ఈశ్వరునిసేవించిన పౌండ్రకవాసుదేవునకు ఏమియు నిక్కట్టలు

లేవయ్యె. ఇక వాసుదేవునకన్ననో, భృగుమహర్షి యొనరిన ప్రబలశాపము చేరి బదిమాడ్లు పుశుయోనులందుఁ బుట్టవలసివచ్చెను. చెడువనావస్థలన్ = చెడు అడవులపాట్లతో, సొలయుచు=బాధపడుచు, దశయవతారములను=వదియవ తారములలోను (అయాపేర్లతోలింగములను స్థాపించి) మత్స్యకేశ్వర కూర్చే, శ్వర మొదలగువారిని నేవించి, తుదకు శివునిచేతిలో మడిసినాడు, ఆతఁ డాయథార్థమైన వాసుదేవుఁడు.

సీ. ఓగి పొండ్రకుఁడు పుట్టెనో హరి పుట్టెనో
మేటి మీనయి వేల్పుటేటియందు
నొగి పొండ్రకుఁడు వచ్చెనో హరివచ్చెనో
యట జనించి యగస్త్యుని నంజలికిని
నొగిఁ బొండ్రకుఁడు దెల్పెనో హరి తెల్పెనో
యమ్మనికాత్తజన్మంబు లెటుగ
నొగిఁ బొండ్రకుఁడు చెప్పెనో హరి చెప్పెనో
మర్త్యంబునం దున్న మహితమహిమ

ఆ. చెనసి మత్స్యనాథుచేతలు పొండ్రక
వాసుదేవుమీఁద నైతు రజ్జు
లేమి నేయవచ్చునే...

22

టీ. పొండ్రకుఁడు = పొండ్రకవాసుదేవుఁడు, హరి = విష్ణుమూర్తి, మేటిమీనయి = పెద్దచేపయి, వేల్పుటేటియందు = గంగానదియందు, అగస్త్యునింజలికిని = అగస్త్యుని దోసిలిలోనికి, ఆత్తజన్మంబులు=తనపుట్టుకలు, మర్త్యంబునందు = మనుష్యజన్మంబునందున్న, మహితమహిమ=గొప్పమహిమ, మత్స్యనాథుచేతలు=మత్స్యవతారునిపనులు.

సీ. పొండ్రకుండో రమాభర్తయో మును వారి
రాశిఁ గూర్చావతారంబు నొందె

పాండ్రకుండో రమాభర్తయో గంగాప్ర

వాహసావనతీరవాసియ్యె

పాండ్రకుండో రమాభర్తయో సన్మనుల్

వినగఁ కూర్మపురాణవిధిరచించె

పాండ్రకుండో రమాభర్తయో యప్పురా

ణమున నీశ్వరుకథ లమరఁ దెల్పె

ఆ. జెనసి కూర్మ దేవుచేతలు పాండ్రక

వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు

లేమినేయవచ్చునే...

2౮

టీ. రమాభర్తయో=లక్ష్మీవతియైన విష్ణుమూర్తియో, నారాశన్ =
సముద్రములో, కూర్మపురాణవిధిన్ = కూర్మపురాణక్రమమును, కూర్మదేవుచే
తలు = కూర్మావతారుడైన విష్ణుమూర్తిచేసినపనులు.

సీ. ఆదివరాహమై యవనిఁ బుట్టినవాడు

పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో

సుసితిగంగాతటస్థుడై చనువాడు

పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో

మును వరాహపురాణమును రచించినవాడు

పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో

యందీశ్వరాధిక్య మభినుతించినవాడు

పంకజనాభుడో పాండ్రకుండో

ఆ. చెనసి యవ్వరాహు చేతలు పాండ్రక

వాసుదేవుమీఁద వైతురజ్జు

లేమినేయవచ్చునే

2౯

టీ. ఆది వరాహమై, = మొదటివరాహమై, అవనిన్ = భూమిమీద,
పంకజనాభుడో = విష్ణువా? సుస్థితిన్ = ముచిస్థితితో, గంగాతటస్థుడై =
గంగానదీతీరమున నుండినవాడయి, ఈశ్వరాధిక్యము = ఈశ్వరుని గొప్ప
తనము, అజ్ఞాలు = తులువలు

నీ. ఎన్నటిపాండ్రకుం డిల నరసింహరూ
పము దాల్చి వలుదకంబమున వెడలె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిల శ్రీనగమున న్న
సింహబిలము రచించియుండె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిలను నేనేకాక
వైదైవ మెనఁ డని ప్రల్లదించె
నెన్నటిపాండ్రకుం డిల శరభేంద్రుచే
తలఁ ద్రుంపఁబడియెత్తి తొలుపఁబడియె

ఆ. చెనసి యీశ్వరినిహుచేతలు పాండ్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
లేమి నేయవచ్చునే

౮౦

టీ. ఎన్నటి = ఎప్పటి, వలుదకంబమున = విశాలమైన స్తూభమున,
శ్రీనగమున = శ్రీకైలమునందు, ప్రల్లదించె = ప్రగల్భములుపలికెనా
నీ, బలిని దాన మడుగఁ జొండ్రకుండే వామ
నావతారముఁ దాల్చి యటకుఁ బాతె
నందుఁ ద్రివిక్రముండై పాండ్రకుండే మీఁ
దికి నొక్కకాలెత్తి కింకలేక
పాండ్రకుండే వీపుప్రశ్నన నరకాలి
తోడఁ దారుదుఁడై ద్రుంపఁబడియె

నెవ్విధిఁ బొంద్రకుండే మడోన్నత్తుండై
మదిమది పెంపున మడిసిపోయె

ఆ. నట్టివామనంబు నలజల్లు పొంద్రక
వాసుదేవుమీఁద వైతు రజ్జు
లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౮

సీ. పొంద్రకుండే భువి పరశురామునవతా
రముఁ దాల్చి యేకవీరకుని నొంచె
పొంద్రకుండే యందు భద్గునకుఁ దపంబుఁ
జేసి తచ్చుశ్రూషఁజేయఁగలిగె
పొంద్రకుండే ఘోరపరశువాదిగ దివ్య
శస్త్రముల్ గాంచె నీశ్వరునిచేత
పొంద్రకుండే యిల బ్రాహ్మల కీచ్చి వా
రును నుండనీకున్నవనధిఁబడియె

ఆ. నట్టి పరశురాము నలజల్లు పొంద్రక
వాసుదేవునిమీఁద వైతు రజ్జు
లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౯

టీ. ఏకవీరకుని = ణొకై కవీరుని, నొంచెన్ = అణఁచెను, భద్గునకు = ఈశ్వరునకై, తచ్చుశ్రూషన్ = అతని సేవను, పరశువాదిగదివ్యశస్త్రముల్ = చురుకువు మొదలయిన దివ్యాస్త్రములు, వనధిఁబడియె = సమద్రములో నుండెను, అలజల్లు = కంగారుపనులు,

సీ. ఆలిఁ గోల్పడె డండకాటవియందున
పలవరించినవాడె పొంద్రకుండో
రావణుశక్తికి లక్షణుపాటుకు
బరితావమొందెనే పొంద్రకుండో

రావణున్ జంపిన బ్రహ్మహత్య లభింప
 భ్రమితుండు నగువాడు పాండ్రకుండొ
 రామేశు నిల్చి శ్రీరామేశ్వరమున ని
 ప్పాపుడై చనువాడు పాండ్రకుండొ

ఆ. చెనసి రామచంద్రుచేతలు పాండ్రక
 వాసు దేవుమీడ వైతు రజ్జు
 లేమి చెప్పవచ్చునే ...

౮౩

టీ. ఆలింగోల్పడి = భార్యను బోంగొట్టుకొని, రావణుశక్తికి = రావణుడు ప్రయోగించిన శక్తికి, లక్ష్మణుపాటును = లక్ష్మణుడు పడిన మూర్ఛ పాటునను, భ్రమితుండు = భ్రాంతిని పొందినవాడు, నిహాపుడై = పాపములేని వాడై, చనువాడు = వెళ్లువాడు.

సీ. నసు దేవునకు బుట్టివాసు దేవుం డన
 పాండవులను గొల్చె బొండ్రకుండు?
 మేఘమై శివుఁ గొల్చి మెప్పించి సాంబుడ
 న్నట్టి దాఁగాంచెనే పాండ్రకుండు?
 తనయాలి దనుమును దండినిగట్టరో
 పనగట్లు దీసెనే పాండ్రకుండు?
 కట్టెరుకవాటునఁ గాలున నాటునఁ
 బడి మృతుఁ డయ్యెనే పాండ్రకుండు?

ఆ. చెనసి యిట్టి కృష్ణుచేతలు పాండ్రక
 వాసు దేవుమీడ వైతు రజ్జు
 లేమి చెప్పవచ్చునే ...

౮౪

టీ. గొల్చెన్ = నేర్పించెను, సాంబుడన్నట్టిన్ = సాంబుడనెడుకొడుకును, పనగట్లు = బిరియంగట్టినకట్లు, కట్టెరుకవాటున = కూరమైన

యెరుకలవానివ్రేటుచే, నాట్లనబడి = దెబ్బమూలమున, నెనసి = ఉద్రేకించి.

సీ. ఆదిని మత్స్యమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు మత్స్య మగుట గలదె?
 యాదిని గూర్చమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు గూర్చ మగుట గలదె?
 యాదిని క్రోడమై హరిశంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు క్రోడ మగుట గలదె?
 యాదిని రాముడై హరి శంభుఁ గొల్పెఁగా
 కప్పొండ్రకుఁడు రాముఁ డగుట గలదె?

ఆ. కడఁగి యిట్లు విష్ణు కడగళ్లు పొండ్రక
 వాసుదేవుఁడైన నైతు రజ్జు
 లేమిచెప్పవచ్చునే.....

౮౮

సీ. కాశిలో వ్యాసుండు కరమెత్తి పొండ్రకు
 నే ప్రతిష్ఠించె మీ రెఱుంగరాక
 స్తంభితభుజుడై యతండు పొండ్రకునకే
 బిట్టెలుంగున మొఱుఁబెట్టుచుండె
 భయముతో నచటికి పొండ్రకుండేవచ్చి
 వానికి శివమహత్వంబుఁదెలిపె
 పొండ్రకు విడిచియే భక్తివ్యాసేశ్వరు
 నతిభక్తి నిలిపి వాఁ డనఘుండయ్యె

ఆ. కడఁగి యిట్టివిష్ణు కడగళ్లు పొండ్రక
 వాసుదేవుఁడైన నైతు రజ్జు
 లేమిచెప్పవచ్చునే

౮౯

టీ. కరమెత్తి = మిక్కిలి పూని, స్తంభితభుజాండై = కట్టబడిన
 నేతులగలవాండై, బిటైలుంగునన్ = పెద్దమొఱిలో, శివమహత్త్వంబు =
 శివుని గొప్పతనము, అనఘుడు = పాపరహితుడు.

సీ. ఆది మత్స్యము నిల్ప నట మత్స్యకేశ్వరం
 బిల లంకలోపలఁ గలదుగాక
 యూనిఁ గూర్చుము నిల్ప నాదికూర్తేశ్వరం
 బిల నొకవాచాశిఁ గలదుగాక
 రామచంద్రుఁడు నిల్ప రామేశ్వరము పాల
 కొలను సేతువయందె గలదుగాక
 కృష్ణుండు నిల్పినఁ గృష్ణేశ్వరంబు పెం
 పలవారణాసిలోఁ గలదుగాక
 పాండ్రకుండు నిలువ పాండ్రకవాసుదే
 వేశ్వరంబు గలదె యెచటనైన
 నెన్న వేలవేయునే.....

౪౭

టీ. ఆదిమత్స్యము=తొలుతటిమత్స్యపతారుండు, నిల్పన్ = ప్రతిష్ఠ
 చేయుగా, మత్స్యకేశ్వరంబు = మత్స్యకేశ్వర మనుజులక్షత్రము, వారాసిన్ =
 సముద్రములో, పాలకొల్లును = పాలకొల్లు, (ఇది పంచారామములోని క్షీరా
 రామము టిట్ట రామలింగేశ్వరుండు ప్రతిష్ఠింపఁబడినవాడు. సేతువయందు =
 చానరులచే నిర్మింపఁబడిన సేతువునందు, వారణాసిలోన్ = కాశీలో, ఎన్నన్ =
 అంతఃకాలముగా, వేయునేల = వేయుపయములు ఎందులకు ?

సీ. భువి శివభక్తప్రభోమమయనియాదిఁ
 బల్కినవాఁడు సుపాండ్రకుండె?
 తగదు అదుర్భాషితం మహత్తని వ్యాసు
 భక్తి గఱపినవాఁడు పాండ్రకుండె?

నిగమార్థముగను మాపి గురుమచ్చిష్యుని
 ప్రతిభజించినవాఁడు పాండ్రకుండె
 యిలను మకర్తమహేశ్వరో యని యీశు
 భజించువాఁడె దాపాండ్రకుండె ?

ఆ. కడగి యిట్టివిష్ణు కడగళ్లు పాండ్రక
 వాసుదేవునివాడె వైతు రజ్జు
 లేమిచెప్పవచ్చునే...

౮౮

టీ. భక్తిప్రభో=భక్తులకు ప్రభువైనవాఁడా? ఆదీన్=తొలుత, దుర్భాషి
 శమ్=నెడుమాట, ఉమాపి = పార్వతియను, గురుమచ్చిష్యుని = గురువునువలె
 శిష్యుని, ప్రతిభజించినవాఁడు=తిరిగి సేవించినవాఁడు, మహేశ్వరః=మహేశ్వ
 రుఁడు, కర్త=చేయువాఁడు, కఱపినవాఁడు = నేర్పినవాఁడు, నిగమార్థముగ=
 పేదార్థముగనుటగా

సీ. ఆదియుగమున మత్స్యవతారమునాఁడు
 మురవైరి మత్స్యవేశ్వరు భజంప
 నయ్యుగంబునను గుర్తావతారమునాఁడు
 దనుజారి కూర్తేశ్వరుని భజంప
 నయ్యుగంబున వరాహావతారమునాఁడు
 హరి వరాహేశ్వరు నటు భజంప
 నయ్యుగంబున నృసింహావతారమునాఁడు
 శౌరి నృసింహేశు చేరి కొలువ

ఆ. ద్వాపరంబున నాటివానిని పాండ్రక
 వాసుదేవుఁ జెప్పు వాండ్ర నెట్లు
 నెడమఁజేయఁజూతురే...

౮౯

సీ. ఘోషించిన “శివ ఏకోదేవ” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 భృతి “నేక మేవా ద్వితీయ” మని యనిశ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 చెన్నార “నేక పూర్వం రుద్ర” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁ డొక్కరుఁడె కర్త
 నొగి “నేక ఏవ రుద్రోచ్యతే” యని శ్రుతి
 గలుగుట రుద్రుఁడొక్కరుఁడె కర్త

ఆ. యని యుగాదులందు హరివిరించాదులు
 గొలిచి సత్పథములగొందు రట్లు
 నేలపలుకు వేయు నేకామ్ర...

౯౦

టి. శివ ఏకోదేవః = శివుఁడు ఒక్కఁడే దేవుఁడు=ఏక మేవాద్వితీయమ్,
 పరబ్రహ్మ ఒక్కటిను, (రెండవవస్తువు లేనిది). ఏక పూరుషం రుద్రః=రుద్రుఁ
 డొక్కరుఁడే (పరమపురుషుఁడు.) ఏక ఏవ రుద్రోచ్యతే = రుద్రుఁడుఒక్కఁడే
 యని చెప్పుబదులున్నాఁడు, హరివిరించాదులు = విష్ణువు బ్రహ్మ మొదలుగు
 చారు, గొలిచి = నేరించి, సత్పథములన్ = మంచిమార్గములను, గొందురు =
 తీసికొందురు.

సీ. తగను “త్వం విశ్వభర్తా తవ నాస్తిభ
 ర్తా” యనభర్త తథ్యంబునీవ
 అరయ “త్వం విశ్వహర్తా తవ నాస్తి హ
 ర్తా” యన హర్త తథ్యంబునీవ
 తగిలి “త్వం విశ్వకర్తా తవ నాస్తి క
 ర్తా” యన కర్త తథ్యంబు నీవ

తలచ “త్వం విశ్వనాథా తవ నాస్తి నా
థా” యన నాథుతథ్యంబు నీవ

ఆ. గాన భర్త హర్త కర్త నాథులు మఱి
లే రటంచు శ్రుతులు లిలమ్రాయ
నేలపలుకు లింక నే...

౯౦

టీ. భర్తా = భరించువాడు, త్వంవిశ్వభర్తా = నీవు ప్రపంచమును
భరించువాడవు, తవ నాస్తి భర్తా = నీకు భర్త లేడు, కర్తా = చేయువాడు,
హర్తా = హరించువాడు, నాథో = నాగుడైనవాడు.

సీ. ఇల “జగతాం పతయే నమో నమ” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
యతిశయించి “దిశాంచ పతయే నమో” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
నలిరేగి “మోషధీనాం పతయే” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త
యింపారగా “పశూనాం పతయే” యని
చాటుచు నీశుడే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి మీకు యజరాదివేదంబు
లర్థి మ్రొక్కుచుండు నట్టినిన్ను
నెన్న నేలవేయునే...

౯౧

టీ. జగతాంపతయే నమోనమః = జగత్తులకు పతియైన యీశ్వరుని
కోరికు నమస్కారము. దిశాంచపతయేనమః = దిక్కుల కధిపతివైన నీకు
నమస్కారము. ఓషధీనాంపతయే నమః = ఓషధుల కధిపతివైన నీకునమస్కార
ము, పశూనాం పతయే నమః = పశువులకధిపతివైన నీకు నమస్కారము, యజు

రాధివేదంబులు = యజుస్సు మొదలయిన వేదములు, ఆర్థిన్ = శ్రీశ్రీ, మ్రొక్కుచుండున్ = నమస్కరించుచుండును, అట్టినిన్ను ఎన్ననెల = స్తుతింప నెల?

సీ. తవిలి “రుద్రాయాతతావినేక్షేత్త్ర”ని

చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త

తగ “గృత్స్నవీతాయథావతే” యని పూని

చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త

నిశ్చయింపగ “మంత్రిణే వాణిజాయ”ని

చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త

యెలమి “నిషంగిణయిషుధిమతే” యని

చాటుచు శంభుడే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి మీకు యజురాదివేదంబు

లర్థి మ్రొక్కుచుండు నట్టినిన్ను

నెన్న నెల వేయునే...

౯౩

టీ. తవిలి = పూని, రుద్రాయాతతావినేక్షేత్త్రాంపయేనమః = రుద్రుడు ఎదురుగనుండి యుద్ధముచేయువాడు, క్షేత్త్రములకధిపతియును. మంత్రిణేవాణిజాయ = మంత్రియైనవాడు, వ్యాపారముచేయు వాడును. నిషంగిణయిషుధిమతే = అమృలపాదిగలవాడును, అని యజుర్వేదముమ్రొక్కుచుండుటచే శంభుడే సర్వకర్త.

సీ. భృతిఃపూని ‘వ్రాతపతిభ్యశ్చ’ యని యెత్తి

చాటుచు శర్వుడే సర్వకర్త

దృష్టంబుగా ‘గణపతిభ్యశ్చ’ యని యెత్తి

చాటుచు శర్వుడే సర్వకర్త

ప్రేమతో 'విశ్వరూపేభ్యశ్చ' యని యెత్తి
 చాటుచు శర్వ్వంజే సర్వకర్త
 దివ్యంబుగా 'రథపతిభ్యశ్చ' యని యెత్తి
 చాటుచు శర్వ్వంజే సర్వకర్త

ఆ. యని దొడంగి నిన్ను యజురాదివేదంబు
 లర్థి మ్రొక్కుచున్న యట్టినిన్ను
 నెన్న నేల వేయునే...

౯౪

టీ. ధృతిఃకూని = ధైర్యముకూని, ప్రాకపతిభ్యశ్చ = జనసమూహముల కధిపతియైనవాఁడు, అని ఎత్తిచెప్పుచు, శర్వ్వంజే = ఈశ్వరుఁడే, సర్వకర్త = సమస్తమునకుఁ గర్త, గణపతిభ్యశ్చ = గణముల కధిపతియైనవాఁడు, విశ్వరూపేభ్యశ్చ = సమస్తరూపములుగలవాఁడు, రథపతిభ్యశ్చ = రథాధిపతులస్వరూపమైనవాఁడు.

సీ. తనర "త్వమేవ మాతాచ పితా" యని
 యతిభక్తిఁ గొలిచె దివ్యాగమములు
 నలి "నన్యథా శరణం నాస్తి" యని సదా
 భ్యర్థిఁ గీర్తించు మూలాగమములు
 తెల్లంబుగా "త్వం గతి స్త్వం మతి శైచివ"
 యని ప్రశంసించు శైవాగమములు
 "దీనాశ్చరతి మంత్రహీనం క్రియాహీన"
 మని స్తుతియించు సర్వాగమములు

ఆ. యట్టినీకు సాటియేది శ్రీవేదాంత
 వీరభద్రశరణవేషరుద్ర
 యిద్దనిషంగయే...

౯౫

టీ. త్వమేవ మాతాపితాచ = నీవే తల్లిపే తండ్రివి, అన్యథా శరణం
నాస్తి = మఱియొకవిధమున శరణములేదు, త్వం గతిస్త్యం మతిశైచివ =
నీవే మాకు గతి నీవే మాకు సద్బుద్ధియైనవాడవును, దీనాః = దీనులు, మంత్ర
హీనమ్ = మంత్రములు లేనివారయ్యును, క్రియాహీనాశ్చ = క్రియలు
లేనివారయ్యును, చరంతి = సంచరించుచున్నారు, శ్రీవేదాంతవీరభద్రశరణ
వేష = వేదాంతస్వరూపుఁడా వీరభద్రావతారమున రక్షచేయువేషముగల
వాఁడా, ఇద్ధనిషంగ=అందమైన అమ్ములపొదిగలవాఁడా !

సీ. శ్రీగురువేనమః శ్రీనీలకంఠాయ
శాశ్వతాంగాయ సర్వేశ్వరాయ
శ్రీధరవరదాయ శ్రీవ్యోమకేశాయ
వరదాయుధాయ మద్వల్లభాయ
శ్రీలయనేత్రాయ శ్రీదసన్నిత్రాయ
మద్వంశినే భక్తవత్సలాయ
శ్రీవామదేవాయ శ్రీమహాదేవాయ
శర్వాయ శంభవే శంకరాయ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృప దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తి

౯౬

టీ. శ్రీగురువే = శోభాయుక్తుడైన గురుస్వరూపుఁడు, శ్రీనీలకం
ఠాయ = అందమైన నల్లనికంఠముగలవాఁడు, శాశ్వతాంగాయ = శాశ్వత
మైన అవయవములకలవాఁడు, సర్వేశ్వరాయ = సమస్తమునకు అధిపతియైన
వాఁడు, శ్రీవ్యోమకేశాయ = ఆకాశమే జటాజూటముగాఁ గలవాఁడు, వర
దాయుధాయ=వరములనిచ్చు ఆయుధములగలవాఁడు, మద్వల్లభాయ =
నాప్రియుడైనవాఁడు, శ్రీలయనేత్రాయ=కాటాన్ని నేత్రముగాఁగలవాఁడు,

శ్రీ దసన్నిత్రాయ = సంపద నిచ్చు యోగ్యమైన మిత్రుడైనవాడు, మద్వంశినే = నావంశములోనివాడు, భక్తవత్సలాయ = భక్తులయందు పాత్ర ల్యముగలవాడు, శ్రీ వామదేవాయ = అందమైనదేవుడు, శ్రీ మహాదేవాయ = గొప్ప తేజోరూపుడు, శర్వాయశంభవే = సుఖమునకు ఉత్పత్తిస్థానమైనవాడు, శంకరాయ = సుఖమును చేయువాడు నగు ఈశ్వరునకు నమస్కారము.

సీ. తస్మై నమస్తృతతాప సంహారిణే

హరి సంహరాయ కాలాంతకాయ

తస్మై నమస్సుధాధవళదేహాయ త్రి

లోచనాయ భవార్తి మోచనాయ

తస్మై నమః ఫణీంద్రవిభూషణాయ పి

నాకినే పార్వతీనాయకాయ

తస్మై నమో మహీధ్రనికే తనాయ సం

తుష్టచిత్తాయ మృత్యుంజయాయ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా

లింపుమయ్య కృప దలంపుమయ్య

యీగదయ్య భక్తి యే

... ౯౭

టీ. స్తృతతాపసంహారిణే = స్తృతిపఱచినంతనే, తాపమును సంహరించునట్టి, తస్మై = ఈశ్వరుని కొఱకు, నమః = నమస్కారము, సుధాధవళదేహాయ = సుద్ధవల తెల్లనయినదేహము కలవాడు, త్రిలోచనాయ = మూడునేత్రములుగలవాడు, భవార్తిమోచనాయ = నానారపీడను విడిపించువాడు, ఫణీంద్రవిభూషణాయ = సర్పరాజములు భూషణముగాగలవాడు, పినాకినే = పినాకమును ధనుస్సుగలవాడు, పార్వతీనాయకాయ = పార్వతికి భర్తయైనవాడు, మహీధ్రనికేతనాయ = కైలాసపర్వతము స్థానముగాగల

వాడు, సుతుష్టచిత్తాయ = సుతోషించినమనస్సుగలవాడు, మృత్యుజ
యాయ = మృత్యువును జయించినవాడు.

సీ. ఇష్టదాయ బ్రహ్మణే లింగమూర్తయే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
న స్పృహాయ జ్వలనసంస్తంభరూపిణే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
యుగ్రాయతే ప్రళయోత్పత్తిహేతవే
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
మహితశాంతాయాది మధ్యాంతశూన్యాయ
మత్పతయే ఓం నమశ్శివాయ
యనెడు నామ్యదూక్తు ...

౮౯

టీ. ఇష్టదాయ = ఇష్టమైనవాని నిచ్చువాడు, బ్రహ్మణే = బ్రాహ్మణు
డైనవాడు, లింగమూర్తయే = లింగాకారమైనవాడు, మత్పతయే = నాకు
ప్రభువైనవాడు, ఓం = ఓంకారస్వరూపుడు, అగుశివాయ = శివునికొరకు,
నమః = నమస్కారము, నస్పృహాయ = విషయములందు ఆభిలాషలేనివాడు,
జ్వలస్తంభరూపిణే = అగ్నిని స్తంభించినస్వరూపముగలవాడు, యుగ్రాయ =
భయంకరమైన రూపముగలవాడు, ప్రళయోత్పత్తిహేతవే = నాశమునకు
పుట్టుకకు కారణమైనవాడు, మహితశాంతాయ = పూర్వజ్యమైనవాడు, శాంత
మైనవాడు, ఆదిమధ్యాంతశూన్యాయ = ఆదిమధ్యము అంతములేనివాడు.
అగు శివునకు నమస్కారము,

సీ. దుష్కర్తహర శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశ నిర్గఙ్గినాశ
దురితభంజనశివదో పాల
కురికి సోమేశ త్రిగోప్రకాశ

దుష్టమర్దన శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశ నిర్గుణప్రకాశ
దోషఖండన శివదో శివదో పాల
కురికి సోమేశలఘు ప్రకాశ

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తి యే ...

FF

టీ. దుష్కర్తహరః=పాపకర్తమును హరించువాఁడా ! దురితభంజన =
పాపములను భేదించువాఁడు, త్రిగోప్రకాశ = మూడువేదములందును
ప్రకాశించువాఁడా ! దుష్టమర్దన = దుష్టులను హరించువాఁడా ! నిర్గుణప్ర
కాశ=నిర్గుణమైన ప్రకాశస్వరూపుఁడా, దోషఖండన=దోషములను ఖండించు
వాఁడా ! లఘుప్రకాశ = విశేషమయిన తేజోరూపుఁడా పాలకునికి
గ్రామవాసియగు సోమేశా నామృదూక్తిలాలింపుమయ్య,
సీ. శివదో మహాదేవ శివదో సదాశివ

శివదో శివాధిప శివదో శివదో
శివదో మహేశ్వర శివదో గిరీశ్వర
శివదో మయీమయ శివదో శివదో
శివదో జగన్నాథ శివదో మదాత్మేశ
శివదో భవాంతక శివదో శివదో
శివదో విరూపాక్ష శివదో సురాధ్యక్ష
శివదో సతాపేక్ష శివదో శివదో

ఆ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...లింగ.

౧౦౦

సీ. కాలభుజంగమాభీలతగదియ నీ
 ఊచి తలంకెద శివదో శివదో
 మోహశార్దూలంబు ముట్టిన బోలేక
 చేడ్పడి వగచెద శివదో శివదో
 క్రోధాగ్ని కణములు కొని కాలనేనోడి
 చేతుల్విడల్పెద శివదో శివదో
 శిథిలజరారాక్షసీభూతకోట బెం
 చిననే గలంగెద శివదో శివదో

ఆ. ఆడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
 లింపుమయ్య కృప వలంపుమయ్య
 యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౧

టీ. కాలభుజంగమాభీలత = మృత్యువనెడి సర్పముయొక్క భయం
 కరరూపమును, ఈ ఊచి = మాచి, తలంకెదన్ = భయపడెదను, మోహశార్దూ
 లంబు = మోహము నెడి పెద్దపురి, ముట్టినన్ = మీదపడగా, బోలేక, చేడ్పడి =
 పాడయి, వగచెదన్ = బాధపడెదను. క్రోధాగ్ని కణములు = కోపము నెడి అగ్ని
 యొక్క తునుకలు, కాలనేనోని = కాల తోనే త్రి, నేను ఓడి = బాగునొలచిత్తు
 డనై, చేతులు విడల్పెద = చేతులు నిటువటు చిమ్ముదును, శిథిలజరారాక్షసీభూత
 కోటన్ = శిథిలపథ్య గూర్చి ముసలితనమునరాక్షసి భూతమై కోటను, పె
 చినన్ = వృద్ధి నేయంగా, ఏను, గలంగెదన్ = కలకలపెదెదను, నాడు =
 ఆనాడు, నామృదూక్తులాలింపుమయ్య

సీ. శివదో యబద్ధకుఊని బెంపనే కాని
 దేవ మిమ్ము భజింప దెరువులేదు
 శివదోయసత్కులచెంత సుండనె కాని
 జియ్య మీభక్తుల జేరలేదు

శివదో కుజనగోష్ఠిచే దలంపనే కాని
తండ్రి మీశివగోష్ఠి తగులలేదు
శివదో పరస్తుతుల్ చేసి క్రుంగెదఁ గాని
స్వామి మీమహిమయు చదువలేదు

అ. యనెడునామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౨

టీ. అబద్ధకుక్షిని = అసత్యమైనపాట్రను, పెంపనేకాని = పెంచుటలే
కాని, తెరువు=ఉపాయము, అసత్యులచెతఁ = అసత్యము మాటాడుచున్నవార,
కుజనగోష్ఠిచే = దుష్టులతో మాటాడుటచే, శివగోష్ఠిన్ = శివుని ప్రసంగమున.

సీ. సుసార మనునిద్రజాలంబులో ముని
చిక్కి భీతిల్లెద శివదో శివదో
అడియాన యనువేడిబెడిదంపునులింబడి
చింతలొందెద మది శివదో శివదో
పాపంబు చిక్కునఁబడి వెలువడలేక
చిడిముడిపడుచుంటి శివదో శివదో
భవపాశములఁగట్లుపడి తెంపులేక ము
చ్చిలి వెచ్చసూర్యైద శివదో శివదో

అ. యనెడు నామృదూక్తు లాలింపుమయ్య పా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౩

టీ. సుసారమనెడి యిద్రజాలంబులో = గారిడీలో, నితిల్లెద =
భయపడెదను, అడియాన = చెడు ఆశ, బెడిదంపునులింబడి = కఠినమైన మెలు

శలోకబడి, చిత్రలూకాదన్ = చాక్కులతలలోబడెదను, చిడిముడిపడు
చుంటిని = చీకానుపడుచుంటిని, భవపాశములకట్టు = సంసారపాశపుచిక్కులు,
తెంపులే = తెగుటలే, మ్రచ్చిలి = దొంగిలించబడి, వెచ్చనూర్చెదన్ =
పడినిట్టూర్చులువిడిచెదను.

సీ. భావింపరానివి భావింపగోరుదు

నిక నాదురితంబు లెన్నఁ డణఁగు

చూడంగరానివి చూడఁగాఁ గోరునే

నిడుదృష్టి దోషంబు నెన్నఁ డణఁగు

చేయంగరానివి చేయంగ నూహింతు

నేగర్తదుర్దశ లెన్నఁ డణఁగు

ప్రసరింపరానివి ప్రసరింపఁగాఁ బోదు

నిక పాపబంధంబు లెన్నఁ డణఁగు

ఆ. నెన్నఁ డబ్బునాకు నెట్లు పాపన మాదు

భక్తి గురుకృపాప్రభావమహిమ

హేతుశుద్ధిమహిమ యే...

౧౦౪

టీ. భావింపరానివి = ఆలోచింపఁ గూడనివి, భావింపగోరుదున్ =
ఆలోచింపఁగోరెదను, దురితంబులు = పాపంబులు, నిడుదృష్టిదోషంబులు =
ప్రసరింపఁజేయు దృష్టియందలిదోషములు, కర్తదుర్దశలు = కర్తవలనిదుర
వస్థలు, ప్రసరింపరానివి = తాఁకరానివి, ప్రసరింపఁగాఁబోదును = తాఁకఁ
బోయెదను, పాపబంధములు = పాపసంబంధములు, (నెన్నఁడబ్బునాకుభక్తి)
గురుకృపాప్రభావమహిమన్ = గురువుయొక్క కృపామహిమచేత నెట్లు,
పాపనమాదున్ = ఐమిత్రమగుదును? హేతుశుద్ధిమహిమ = కారణశుద్ధియొక్క
గొప్పతనము.

సీ. రక్షింపవే కృపపీక్షింపవే సుమా

ర్గముఁ జూపి పెడగుమార్గములు మాపి
కావవే కలికాల భ్రోవవే సద్భక్తి

గలిగించి శత్రువర్గము లణించి
తైంపవే సత్క్రియల్ దింపవే దుర్మతి
జంపవే రాగాదిసంచయములు

బోధింపవే భక్తి వేధింపవే బాధ

గాథలు మెలఁగి విరోధ మణఁపి

ఆ. యనెడి నాప్రభావ మాలింపుమయ్య పా

లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య

యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౫

టీ. కృపపీక్షింపవే = దయతోచూడవా? సుమార్గము = మంచి మార్గము, పెడగుమార్గము = పెడప్రోవ, మాపి = నశింపజేసి, సత్క్రియల్ = పుణ్యకర్తలు, దుర్మతిన్ = దుర్బుద్ధిని, దింపవే = తగ్గింపవా? రాగాదిసంచయము = రాగద్వేషాదిదోషసముదాయము, బాధన్ = పీడను, వేధింపవే = పోగొట్టవా?

సీ. ఇలఁదేనెఁబడి చెడ్డ యీగచందంబున

నొగిరాగమగ్నత నున్నవాఁడ

పాలలోపలఁబడ్డ బల్లిచందంబున

నుదితమహోద్వృత్తి నున్నవాఁడ

నలినూతిలోఁబడ్డ యెలుకచందంబున

బహుకడగండ్లచే బరగువాఁడ

నీరులోపలబడ్డ నేయిచందంబున
గుటిలేని బాధలఁ గుందువాడె

ఆ. నన్నుఁ జూడుమయ్య నాపేదవెతకు యా
లింపుమయ్య కృపఁ దలంపుమయ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౬

టీ. ఇలన్ = భూమిలో, లేనెబడ్డయ్యాగ చందంబునన్ = లేనెలాఁ
బడిన యీగవిధమున, రాగమగ్నతన్ = అనుభాగముతో మురుగుటతో,
ఉచితమహోద్వృత్తిన్ = బయలుదేరిన గొప్ప ఉద్రేకముతో, నీరులోబడ్డ
నేయిచందంబున = నీటిలోపడిననేయివలె, గుటిలేని = అంతులేని, బహుకడ
గడ్డచే = అనేక ఆపలుచే, పరగువాడన్ = ఒప్పుడువాడను, నాపేద
వెతకు = గుంనాదినమయినబాధతోఁగూడిన మొట్ట.

సీ. నీయందు సదృశి నిష్ఠలేమిక నున్న
బాధించుచున్నయాపదలు సాక్షి
నీదుపాదోదకనిష్ఠలేమిక నున్న
గాతించుచున్నరోగములె సాక్షి
నీప్రసాదామృత నిష్ఠలేమిక నున్న
దట్టించుచున్నదుర్దశలు సాక్షి
నీభక్తదానోహనిష్ఠలేమిక నున్న
నలయించుచున్నకర్తముల సాక్షి

ఆ. యని నిజంబు పలుకునట్టి నాపేదకు
య్యాలింపుమయ్య గదయ్య బియ్య
యీగదయ్య భక్తియే...

౧౦౭

టీ. నిష్కర్తనిష్టలేమి = యోగ్యమయినభక్తియొక్క నిష్కలేకపోవుటచే,
 పాదోదకనిష్ఠ లేమి = పాదజలమును తీసికొనునియమము లేకపోవుటచే,
 హరించుచున్న = బాధవెట్టుచున్న, సీత్రసాదామృతనిష్టలేమి = సీత్రసాదా
 మను ఆమృతముయొక్క నిష్కలేకుండుటచే, దుర్దశలు = దురవస్థలు, సీభక్త
 హాసోహనిష్ట = సీభక్తులకు దాసుడ ననుబుద్ధి, అలయించుచున్న =
 విడిచిచుచున్న.

సీ. ఎలమి వేదాంతవీరేశ్వరవిరుదాంక

ములు వ్రాయు పుస్తకమో యనంగ

ప్రమథులమహితానుభావముల్ పెక్కుచంగ

దములఁజెప్పినపురాణమొ యనంగ

కీర్తింప బసవేశ్వరగీతాదు లటులవ్రా

యింపఁ గల్గినరుద్ర వీణ యనంగ

పాల్కురికయ్య ప్రబంధంబు లన్నింటిఁ

బెట్టినయొడికంపు పెట్టె యనంగ

౩. సమర, శరణు జిహ్వాలం దన్యవాదకో

లాహలంబు సుధవిలాస మగుచు

వెందు వెలయుఁగాక నే...

౧౦౮

టీ. ఎలమిన్ = సూత్రోపముతో, వేదాంతవీరేశ్వరవిరుదాంకముల్ =
 వేదాంతప్రతిపాద్యుడైన వీరేశ్వరునియొక్క విరుదచిహ్నములు, ప్రమథుల
 మహితానుభావముల్ = ప్రమథగణము పూజ్యప్రభావములు, బసవేశ్వరగీతా
 దులు = బసవేశ్వరునిపాటలు మొదలయినవి, పాల్కురికయ్య = పాల్కురికి
 సోమనాథుని, ప్రబంధంబులు = ప్రబంధములలోనివిషయములు, శరణుజిహ్వ
 అంబు = శివభక్తులజిహ్వలలో, అమరుక్ = అమరుగాక. సుధవిలాసము =
 అమృతముయొక్క విలాసముగలదై.

సీ. ధర్మార్థులకు దాసధర్మ సంపత్తియు
 నర్థార్థులకుఁ గామితార్థములను
 ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయుసమృద్ధియు
 మోక్షార్థులకు శుద్ధమోక్షవధము
 రాజ్యార్థులకు సామ్రాజ్యసంపత్తియు
 జ్ఞానార్థులకు సుజ్ఞానములను
 యోగార్థులకు బహుయోగాభివృద్ధియు
 మోక్షార్థులకు శుద్ధమోక్షవధము

ఆ. నెనయ నెవ్వరేని యిది వ్రాసి చదివిన
 సీసశతక మతవిశేషముగను
 నేల కలుగకుండు నేకామ్రగురుచి త్ర
 నలినభృంగనిమనాథలింగ.

౧౦౯

టీ. ధర్మార్థులకు = ధర్మమును గోరువారికి, అర్థార్థులకు = భవముతో
 రువారికి, ఆయురర్థులకు = ఆయుర్దాయమును గోరువారికి, పుత్రార్థులకు
 పుత్రులను గోరువారికి, యోగార్థులకు = చిత్తనిరోధమును గోరువారికి, మో
 క్షార్థులకు = మోక్షముతోరువారికి, శుద్ధమోక్షవధము = పరిశుద్ధమోక్షమునాహు
 హుర్ధము

అన్యవాదకోలాహలము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్.

‘వావిళ్ల’ ప్రెస్సున ముద్రితము. — 1919

ప ద్య కా వ్య ము లు

క్రతి 1-3 ద్వి. అ.

అదవిమల్లెలు	...	0	8
అభ్యాత్ రామాయణము	...	2	0
అనంతసింహదము, (ఛందోదర్శణము)	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము	...	0	10
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	8
ఆంధ్ర భారతము, పద్యకావ్యము:—			
ఆది సభాపర్వములు ,,	...	4	0
ఆరణ్యపర్వము ,,	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,,	...	4	0
కర్ణ శల్క సౌత్తిక స్త్రీ పర్వములు,,	...	4	0
కాంతిపర్వము ,,	...	4	0
అనుకాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మానవ, మహాప్రస్థానిక,			
స్వర్ణా రోహణపర్వములు	...	4	0
ఆదివంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	11	8
యుద్ధవందకము, స్త్రీ పర్వము	...	7	8
కాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆంధ్ర శ్రీమద్రామాయణము—జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారిది			
3 సంపుటములు	...	15	0
డిటా 7 ,,	...	18	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ట్ వేడ్, చెన్నై.

గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు	...	0	3
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము	...	0	4
చాటుపద్యములేమంజరి, ప్రభుభాగము	..	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ భర్తనగారిది	...	1	8
చెన్నపురివిలాసము	...	0	8
చెన్నబసవపురాణము	...	2	8
భండోదర్పణము (అనంతనిధందము)	...	2	0
జైమినిభారతము	...	2	8
తెనుగుసమస్యలు	...	0	3
దసరాపద్యములు	...	0	2
దశావతారచరిత్ర	...	3	0
దేశిగురాజాకథ (బంగళాకథ)	...	0	5
ధ్రువోపాఖ్యానము, పటిక	...	0	10
నలాపాఖ్యానము, పటిక	...	0	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	1	8
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికోతైండు	..	2	4
నిరంతురోపాఖ్యానము	...	0	5
నీతిపద్యసంగ్రహము, పటిష్ఠుణము	...	0	6
నీలానుందరీపరిణయము	...	0	8
పల్నాటివీరచరిత్రము	...	3	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	8
డిటా కాలికోతైండు	...	2	0
డిటా వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	8
డిటా కాలికోతైండు	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	...	1	12
పారిజాతాచూరణము, చిన్నపైజా	...	1	0
,, పాంధ్రీరాజాత్మర్యము	...	3	0

క్ర. 1-1 డబ్. అ.

భౌద్ధరహాయణము	...	8	0
భక్తిరసకళాసంపుటము I (20) శతకములు	...	3	0
II "	...	3	0
III "	...	3	0
నీతికళాసంపుటము I "	...	3	0
జుబ్బరూపాచారము, నీతికళాము, ఎలమచి బాలసరస్వతిని, బీకా	1	0	
మునుచరిత్ర, నటిక, వానిర్ల రామస్వామికాస్త్రీగారి వ్యాఖ్యానముతో			
చిన్ననైవాస మేలుకాగితములమీద ముద్రితము ...	5	0	
మార్కండేయపురాణము	...	3	0
మొల్లరాహాయణము	...	1	8
యాయాచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగవార్య	...	1	0
యాయాచరిత్ర, ఆగిండి వ్యాసమూర్తి	...	0	3
రత్నచరిత్ర, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
రంగరాజరాహాయణము, ద్వీపద	...	6	0
రంగరాయచరిత్రము	...	0	12
రామకాండనియము, నటిక	..	4	0
రామకేళిరచనము	...	0	8
రామయోగపారము, ద్వీపద	...	0	6
రామరాణియము	...	0	12
రామకేళిపద్యము	...	2	0
రామరాణియము (రామరాజద్వీపయము) నటిక	...	1	8
రామచరిత్రనిమిత్తము	...	1	4
రామరాహాయణము, ద్వీపద	...	1	4

బానిస్, రామస్వామికాస్త్రముల అందము

292, ఎన్.కె.ఎస్. రహదారి.

